

NATUR vejleder

Tema:

**Naturvejledning
- et mangfoldigt
tilbud i de danske
kommuner**

Tema:

Naturvejledning - et mangfoldigt tilbud i de danske kommuner

En stor del af de danske naturvejledere er ansat i kommuner, hvor de arbejder med at inddrage naturformidling i den kommunale kernerdrift indenfor: folkeskolen, sundhed for ældre, socialt arbejde, turisme, integration o.m.a. Naturvejlederne giver kommunens borgere et nært forhold til naturen, hvilket medfører større livskvalitet. Naturen er en gratis medhjælper i det kommunale arbejde og naturaktiviteter er et omkostningseffektivt rekreativt tilbud.

I dette temanummer af magasinet NATURvejleder har lokale naturvejledere i danske kommuner indhentet udtalelser om naturvejledningens gavnlige effekt fra borgmestre, kommunalpolitikere, embedsmænd og øvrige kommunale samarbejds-partnere. Også Friluftsrådet har bidraget, da de i kraft af deres mangeårige arbejde med naturvejlederordningen har en unik indsigt i naturvejledernes værdi for kommunerne.

Op mod dette efterårs kommunalvalg er det vigtigt, at sætte fokus på alt det gode arbejde, som de kommunale naturvejledere gør. De er en mangfoldig gruppe af passionerede ildsjæle, hvilket afspejles i artiklernes varierede form. Temanummeret skal vise politikere og embedsmænd i kommunerne at naturvejledning er et succesfuldt virkemiddel i mange af de kommunale kerneopgaver. Derfor deles bladet i den kommende tid ud til så mange kommunale politikere og embedsmænd som muligt over hele landet, i håb om at naturvejledningen kommer på dagsordenen og bliver understøttet og udbredt over hele landet.

Kristian Blicher Jepsen

Temaredeaktør

NATURvejleder udgives af
NATURVEJLEDERFORENINGEN I DANMARK
www.natur-vejleder.dk

Artikler og post til NATURvejleder:
NATURvejleder v/Rikke Vesterlund,
Tjørnevænget 6
5500 Middelfart
E-mail: vesterlundnatur@gmail.com

Redaktion:
Rikke Vesterlund (ansvarshavende redaktør);
vesterlundnatur@gmail.com

Copyright:
Gengivelser fra bladet er tilladt med kildeangivelse.

Kommende numre/temaer:
2017-4 / Nov.: Kulturhistorie (deadline: 30/10)
2018-1/ Feb.: Nye målgrupper (deadline: 1/1)
2018-2/ Apr.: Internationalt (deadline: 1/3)
2018-3 / Sept.: (deadline: 28/8)

Temaredeaktører for dette nummer:
Kristian Blicher Jepsen

Opsætning/Layout:
Finn Lillethorup

Forside-illustration:
Randers Naturskole

ISSN: 1601-8214
Oplag: 2000 ex. på Cocoon-papir
Tryk: PE Offset, Varde

NATURvejleder

26. årg., nr. 3, oktober 2017

Redaktionens leder 2

Temaredaktør Kristian Blicher Jepsen introducerer temaet for denne særlige udgave af magasinet NATURvejleder: Naturvejledning i de danske kommuner.

Foreningens leder 5

Foreningens formand Peter Laurents reflekterer over naturvejledningens aktuelle situation og de store ændringer som ordningen måske står overfor i den nærmeste fremtid.

Naturvejledere – mere end bålkurser og billestudier 6

Friluftsrådets kommunikationschef Astrid Bjørg Mortensen beskriver de mangeartede opgaver som naturvejledere løfter i de danske kommuner.

Randers Naturcenter: En succes bygget på samarbejde 8

Naturcenterleder Helle-Marie Taastrøm og Natur- og Miljøchef Nels Markussen, Randers kommune fortæller historien om hvordan Randers fik et nyt flot naturcenter og hvordan naturvejledningen på centeret bidrager til mange af kommunens velfærdsopgaver.

Naturvejledning i arbejdet med kriminalitetstruede unge .. 14

William Rouat er naturvejleder i tilbuddet Den Korte Snor under Københavns Kommunes socialforvaltning. Temaredaktør Kristian Blicher Jepsen beskriver i denne interviewartikel Williams tilgang til arbejdet med unge som har begået eller er i fare for at begå kriminalitet.

Science, udeskole og sundhed i naturen 20

I Hvidovre er naturvejledning et ankerpunkt i kommunens satsning inden for science og udeskole i grundskolen, samt i sundhedsaktiviteter på demensområdet. Natur- og udeskolevejleder Mette Lynge Nielsen beskriver i denne artikel dette arbejde sammen med de kommunale samarbejdspartnere.

Nye danskere nyder naturen 24

Per Christensen, områdeleder for Uddannelse og Natur i Ung Odense, beskriver hvordan man i Odense Kommune målrettet bruger naturvejledning og friluftsliv i arbejdet med at give nydanske skoleelever og daginstitutionsbørn et tilhørsforhold til den lokale natur.

Naturvejledningens værdi for Kolding Kommune 29

Naturfagskonsulent Jørn Chemnitz Kristiansen fortæller om værdien af Kolding Naturskoles arbejde med implementering af skolereformen, naturvejledning for specialskoler og opbygning pædagogiske netværk i kommunen.

Naturvejledning i Sønderborg Kommune – et stærkt samarbejde 32

Sønderborg Kommunes syv naturvejledere beskriver i denne artikel, hvordan de igennem en unik samarbejdsmodel på tværs af organisationer virkeliggør kommunens store satsninger indenfor naturvejledning og naturprojekter.

Naturvejledning på tværs af kommunens forvaltninger 37

I denne artikel giver Hans Tonnesen en personlig beretning, om hvordan han som naturvejleder i Tønder Kommune arbejder på tværs af forvaltningerne og bringer naturvejledning ind i arbejdet med alle kommunens borgere.

Ansøg om en Krible Krable mini-biotop. 41

www.natur-vejleder.dk

Naturvejlederforeningen i Danmark

Naturvejlederforeningen i Danmark er et fagligt forum for naturvejledere og naturskolepersonale samt andre der interesserer sig for naturvejledning med henblik på spredning af erfaring og information om naturvejledning.

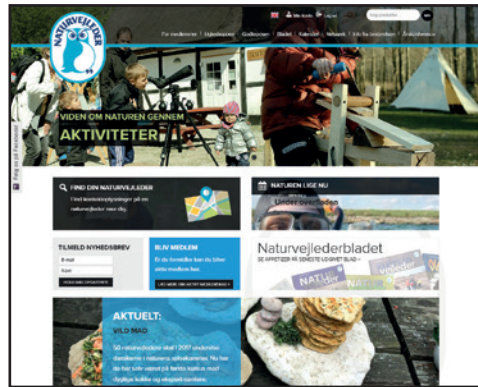
Det overordnede mål er at fremme og opmuntre til naturskolevirksomhed og naturvejledning på et højt kvalitetsniveau samt at arbejde på, at alle sikres mulighed for naturoplevelser og friluftsliv.

Naturvejlederforeningen er ikke en egentlig fagforening - dertil har naturvejlederne for mange forskellige arbejdsgivere og ansættelsesforhold samt mange forskellige former for uddannelse.

Medlemsbladet NATURvejleder
Foreningen udgiver bladet NATURvejleder, som udkommer 4 gange årligt.

Bladet indeholder artikler og temastof om naturformidling, debat, nyheder og »Tips og Tricks«, der er relevante for naturvejledere i hverdagen.

Redaktionen forsøger at opsnuse, hvad der foregår på naturformidlings-området rundt om i landet og give det videre til medlemmerne via bladet.

Naturvejledernes årskonference
Årskonferencen er det årlige samlingspunkt for naturvejledere i Danmark. Hver årskonference har sit eget tema, og arrangeres på skift mellem de regionale netværk af naturvejledere.

Årskonferencen 2018
7.-9. maj - Livø

Naturvejlederforeningens generalforsamling afvikles i forbindelse med årskonferencen. Her kan du få direkte indflydelse på foreningens arbejde og fremtid.

Naturvejlederforeningens web-adresse er:
www.natur-vejleder.dk

På foreningens hjemmeside er der oplysninger om foreningens mål og virke samt links til naturvejledere og naturskoler i Danmark. Hjemmesiden har desuden en oversigt over kurser, der udbydes af naturvejledere.

NATURVEJLEDERFORENINGEN I DANMARK

v/ Peter Laurents, Jystrup Vinkelvej 10, 4174 Jystrup
Foreningens e-post: formand@natur-vejleder.dk

Bestyrelsen:

Peter Laurents (formand)	formand@natur-vejleder.dk 30624542
Jacob Jensen (næstformand)	kajac@post9.tele.dk 30760222
Michael Boon Pedersen (kass.)	michaelboonpedersen@outlook.dk 2047 7155
Rikke Skriver Vesterlund (sekr.)	vesterlundnatur@gmail.com 60542481
Mette Millner Raun (web)	web-ugle@natur-vejleder.dk
Bjarke Birkeland	bb@visitaqua.dk 20904618
Jakob Wallø Hansen	jakob@geoparkodsherred.dk 23729463
Kristian Jepsen	kristian.jepsen@kroppedal.dk 30123985
Mia Lindegaard Pedersen	mia.pedersen@snm.ku.dk 20571004
Sam Bøgesgaard Sørensen	naturvejleder@sonderskov.dk 40293766

Kasse og regnskab:

Michael Boon Pedersen
Skullerupvej 36b, 4330 Hvalsø
kasserer@natur-vejleder.dk - tlf. 2047 7155

Medlemskab og adresseændring:

Michael Boon Pedersen
Skullerupvej 36b, 4330 Hvalsø
kasserer@natur-vejleder.dk - tlf. 2047 7155

Udenfor

begynder efteråret så småt at melde sin ankomst, og naturvejledningens højsæson og mange gæster afløses langsomt af lidt mere plads i kalenderen til andre gøremål. Sådan er det hvert år, og det er tiltrængt for hvert år har naturvejlederne i Danmark et samlet besøgstal på omkring 1 mio gæster der alle kommer tættere på naturoplevelser og – indsigt.

Det er hamrende vigtigt at vi holder fast i at fortælle den gode historie om vores virke, og det er vigtigt at vi hele tiden prioriterer og fastholder de værdier der knytter sig til den naturvejlederordning vi kender i Danmark, og som vi har været stolte af de sidste 30 år.

Naturvejlederordningen blev evalueret sidste år, og af den fremgår det tydeligt at naturvejlederne har et godt omdømme, er kendte og velbesøgte. Rapporten peger også på en række indsatsområder vi kan blive bedre til at prioritere. Her kan bl.a. nævnes naturvidenskab, udeskole og naturvejledning for ”naturvante målgrupper”. Mange steder er dette allerede opgaver vi prioriterer og arbejder dybt professionelt med, men er vi gode nok til at fortælle at det er naturvejledere der faciliterer opgaveløsningen. Bestyrelsen vil gerne opfordre til at vi bruger uglelogoet meget aktivt når der laves arrangementer. Logoet er eneste symbol der understøtter den kvalitet og særlige tilgang vi som uddannede naturvejledere tilfører aktiviteterne. Uglelogoet var bl.a en ”øjenåbner” for vores undervisningsminister Merete Riisager, der på baggrund af sine oplevelser på Big Bang 2017, i august inviterede en delegation fra foreningen til en dialog omkring naturvejledernes rolle og potentiale på skoleområdet. Vi har leveret en lang række forslag og input baseret på erfaringer over hele landet, og dialogen med undervisningsministeriet fortsætter.

I år er det valgår, og det er en enestående lejlighed til at naturvejledere intensivere dialogen med lokalpolitikere omkring funktion og samarbejde. I mange kommuner er naturvejlederen en stærk ressourceperson i samarbejdet med skoler, institutioner og det frivillige foreningsliv... det er en selvfølge, men også en selvfølge der er vigtig at sige højt til politikere. I den forbindelse er det rigtig rart at konstatere at flere partier i Århus nu igen har sat naturvejledning ind i budgetforhandlingerne, efter at kommunen i en årrække ikke har haft et fast tilbud.

For tiden er bestyrelsen meget optaget af at genforhandle den samarbejdsaftale omkring ”naturvejledning i Danmark” som har eksisteret i en årrække. Samarbejdet sikrer dialog og koordination mellem Miljøstyrelsen, Naturstyrelsen, Friluftsrådet og Naturvejlederforeningen, og er med til at tilvejebringe nye initiativer til gavn for danskernes natur- og friluftssindsigt. I forhandlingerne fylder det en del, at Friluftsrådet meget tydeligt har meldt ud, at de ikke længere ønsker at stå faddere til den naturvejlederordning vi kender i dag, men i langt højere grad ønsker at satse bredt i forhold til naturformidling som begreb. Det betyder naturligvis en ændring i forhold til den måde vi hidtil har samarbejdet med Friluftsrådet på, og et af forhandlingernes kerneområder er at tilvejebringe en klar begrebsforståelse for hvad der er naturvejledning, og hvad der er naturformidling...

fortsættes på side 41...

Peter Baloo Laurents
Naturvejlederforeningen

Foreningens leder

Naturvejledere – mere end bålkurser og billestudier

Naturvejlederne er eksperter i formidling af naturen, men de er meget mere end det.

De kan også bruges til at løse opgaver i kommunerne, hvor naturen ganske vist er rammen, men hvor det handler om at udvikle, bygge bro eller skabe fællesskab mellem forskellige grupper af borgere.

Naturen kan noget særligt og naturvejlederne er eksperter i at bruge naturen som ramme for at indgå i kommunens opgaveløsning i et bredere perspektiv. Op mod 150 naturvejledere er ansat til opgaver i kommuner eller på kommunale naturskoler og uanset om det handler om at skabe fællesskab mellem ensomme borgere, få borgere i gang ef-

ter et sygdomsforløb, forebygge livsstils-sygdomme eller skabe sammenhold i lokalsamfund, så kan naturvejlederne spille en vigtig rolle.

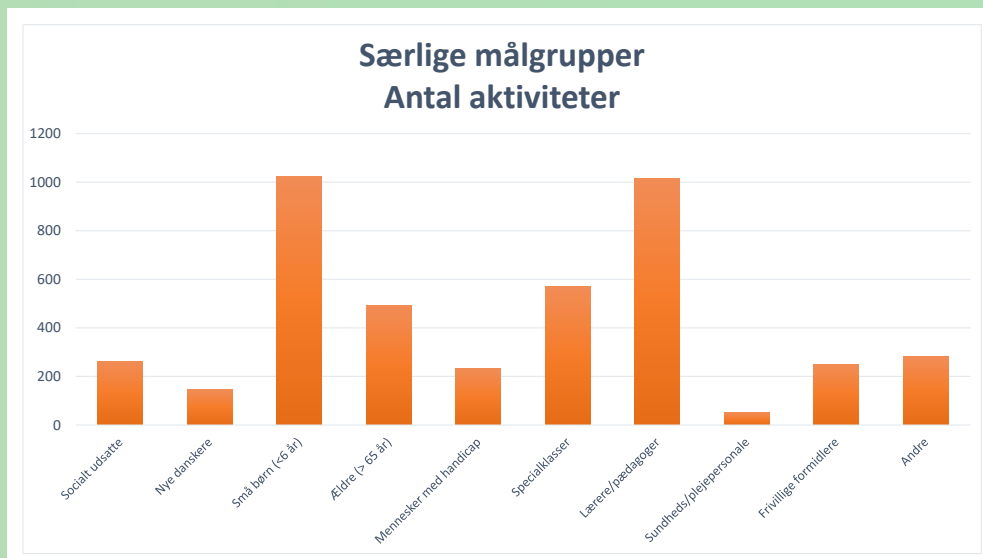
I Friluftsrådet, der aktuelt giver tilskud til ca. 50 naturvejlederes løn, følges naturvejledernes arbejde tæt.

”Der er masser af eksempler på, at naturvejlederne løser opgaver, der ikke bare handler om at formidle naturen, men også at bruge naturen og naturformidlingen i forhold til mange af de opgaver, kommunerne forventes at løse for borgerne: en forebyggende sundhedsindsats, rehabilitering, integration, kurser for lærere og pædagoger eller aktiviteter for socialt udsatte børn og ensomme ældre. Man skal se mulighederne bredere end bare formidling af natur. Selvom det jo også i sig selv kan være en vigtig opgave,” siger Jan Ejlsted, direktør i Friluftsrådet.

Af Astrid Bjørg Mortensen,
kommunikationschef
i Friluftsrådet

Naturvejlederne planlægger aktiviteter for en lang række af særlige målgrupper. Oversigten viser, hvor mange aktiviteter, naturvejlederne tilrettelagde i 2016 for forskellige grupper. Socialt udsatte defineres i denne sammenhæng som sindslidende, stofmisbrugere, alkoholikere, hjemløse m.fl.

Af de indberetninger, som naturvejlederne gav Friluftsrådet i 2016 fremgår det at hovedparten (60 %) af de særlige aktiviteter retter sig mod undervisning i skoler og dagtilbud, mens et mindretal handler om borgerinddragelse, som kan dække over for eksempel naturforvaltning eller -pleje sammen med frivillige. Men 22 % af aktiviteterne handler om sundhed og de retter sig mod mange forskellige borgere; indvandrere i boligområder, mødregrupper, psykisk syge ældre eller socialt udsatte unge - og kan både handle om borgernes sociale, mentale og fysiske sundhed.

Naturen giver nyt livsmod

Et af de steder hvor naturvejledere løser andre opgaver er i Svendborg på Fyn, hvor naturen er rammen om samtaler og aktiviteter for mænd, der har været i en alvorlig livskrise.

”Naturen er et af de bedste rum til at koble af i. Når mænd er alvorligt syge siger de ingenting. Men det der sker i løbet af et kursus i naturen, er at de løsner op, får tillid til hinanden og får snakket. Der opstår mange positive tanker” siger naturvejleder Simon Høegmark.

Et andet eksempel er naturvejleder i Vesthimmerlands Kommune Karin Winther der siden 2013 sammen med kommunens ældrerådgiver har stået for projektet Aktiv i Naturen, som er et tilbud til enker, enkemænd og aleneboende ældre. Ved at tage de ældre med på udflugt i naturen, hvor de kan gå ture, fiske rejer, bage pandekager over bål og meget andet, er hun med til at skabe nye venskaber og give de ældre mod på tilværelsen igen.

”Når man har mistet en ægtefælle, som man har levet sammen med i 40-50 år, så er det som at blive amputeret. Man har været vant til at være et ”vi”, og nu skal man pludselig tage afsted som et ”jeg”, og hvad er det ”jeg” skal spille ind med?” fortæller Karin Winther.

En af deltagerne i Aktiv i Naturen fortæller: ”Nogle gange har jeg taget overtøj på for at gå en tur, og så har jeg taget det af igen og er bare blevet inde. Det var jeg lige ved at gøre igen, men så kom jeg i tanke om, at Edith fra holdet havde fortalt, at hun gjorde det samme. Så ringede jeg til hende for at høre, om hun ville med ud at gå. Det ville hun gerne.”

Bygger bro mellem forvaltninger

De fleste naturvejledere i kommunerne er ansat i børne- og ungeforvaltninger eller teknik- og miljøforvaltningen. Men der er flere og flere eksempler på, at de indgår på tværs af de kommunale forvaltninger og at der derved opstår synergi og nye muligheder for at tænke på tværs af de traditionelle faglige skel.

”Pointen er, at man skal se naturvejledere i et bredt perspektiv. Naturen kan give værdi for alle borgere og naturvejlederne kan i samarbejde med rigtig mange faggrupper i kommunerne løse mange flere opgaver end man traditionelt kan forestille sig” siger Jan Ejlsted. I rapporten ”Naturvejledning i alle forvaltninger – hvordan?”, som Friluftsrådet har støttet, samles der op på eksempler og erfaringer med naturvejlederes arbejde i kommunerne.

Randers Naturcenter: En succes bygget på samarbejde

Af Helle-Marie Taastrøm,
naturcenterleder og
Nels Markussen,
Natur- og Miljøchef,
Randers Kommune

Randers Naturcenter er beliggende naturskønt midt i Randers Kommune ved bredden af Gudenåen – tæt på Randers centrum.

Det naturgenoprettede område, Gudenåengene, breder sig ud omkring naturcenteret, der årligt bliver besøgt af mere end 50.000 mennesker.

Dette er en fortælling om værdien af naturvejledningen på Randers Naturcenter for Danmarks 6. største kommune.

Naturen er for alle – og derfor er naturvejledning også for alle. I Randers Kommune er Randers Naturcenter centrum for naturvejledning for mennesker i alle aldre. Naturcenteret er blevet til i et stærkt samarbejde mellem mange forvaltninger, og værdien af naturvejledning er anerkendt i alle facetter af kommunens virker.

”Det har en stor betydning for kommunens grønne profil, at vi har et naturcenter og naturvejledere, der kommer bredt ud og når så mange forskellige målgrupper. Naturcenteret er et godt eksempel på, at vi når rigtig langt, når vi arbejder på tværs i vores store kommunale familie,” siger Jesper Kaas Schmidt, kommunaldirektør i Randers Kommune.

Det startede som beskæftigelsesprojekt

”Jeg startede som leder af Randers Naturskole i 1994 – dengang på det jeg kaldte Danmarks mindste naturskole. Naturskolen var et beskæftigelsesprojekt og havde mange personer i beskæftigelse, som skulle udføre et stykke arbejde for at få deres socialydelse,” fortæller Helle-Marie.

Midlerne til at lave naturvejledning kom dengang fra den kommunale pengekasse i Social- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, fordi det var en beskæftigelsesindsats.

”Man kan sige, at de med deres arbejdsindsats støttede mit arbejde som leder af naturskolen og som naturvejleder”, forklarer Helle-Marie.

”Jeg startede som natur- og miljøchef i Randers kommune i efteråret 2006 og var med til at implementere kommunalreformen i Randers kommune. I forvejen havde jeg en naturvejleder – Lars Maagaard – ansat hos mig, og jeg vidste godt, at Lars og Helle-Marie arbejdede godt og tæt sammen,” fortæller Nels Markusen, natur- og miljøchef i Randers Kommune.

Efter kommunalreformen i 2007 begyndte toget at køre rigtigt stærkt.

Forvaltningerne samarbejder

”Vi havde lagt planer i flere år forud og også fået tegnet en ny naturskole bl.a. ved hjælp af et studieprojekt for studerende fra Aalborg Universitet. Lars Maagaard og jeg havde endvidere fået en ny spiller på banen, idet en tredje forvaltning i Randers kommune – Børn- og Skoleforvaltningen – fra 2009 havde ansat en såkaldt udelivskonsulent for de 0-6 årige,” fortæller Helle-Marie.

Udelivskonsulenten Charlotte Buchhave blev ansat for at understøtte børns læring og brug af naturen i dagtilbudene, så nu var der altså endnu flere fagligheder og forvaltninger, der kunne arbejde tæt sammen og mod samme mål, nemlig at bygge et naturcenter, der rummede de faciliteter, alle havde brug for og sammen blive et stærkt naturformidlingscenter i Randers kommune.

”Fra 2007 til 2009 blev der nedsat en styregruppe bestående af de tre forvaltninger, og vi arbejdede tæt uden at skele til søjler eller chefområder i den kommunale organisation. Samarbejdet involverede også borgmester og andre politikere

og kulminerede i, at Aage V. Jensens Naturfond valgte at støtte flot op om projektet økonomisk. Alle tre forvaltninger i Randers kommune bidrog også med hver sin bid, og også Friluftsrådet bidrog med en fin donation,” fortæller Nels.

Randers Naturcenter bliver til

”Herefter kørte det afsted – noget fra den gamle naturskole blev revet ned og nyt blev bygget fra 2010. De nye faciliteter stod klar til indvielse i februar 2012. Undervejs i byggeprocessen kom der ændringer i de midler, kommuner kunne afsætte til beskæftigelsesprojekter, og det gav derfor god mening, at jeg og de medarbejdere, der på daværende tidspunkt var ansat på stedet, blev overflyttet til Nels’ afdeling i Miljø og Teknik. Her har vi siden forår 2011 været en selvstændig sektion under Natur og Miljø,” fortæller Helle-Marie Taastrøm og fortsætter:

”Da vi nu var flere forskellige fagligheder i projektet, og vi også synes tiden var moden til en version 2.0 af Randers Naturskole blev det besluttet og vedtaget politisk af byrådet, at stedet skulle omdøbes til Randers Naturcenter. Navneskiftet skulle til for at fremhæve det brede perspektiv og de mange målgrupper, som anvender stedet. Ordet naturskole klingede her meget af, at det udelukkende var for børn og skoler, men vi ønskede at det blev tydeligt, at målgrupperne er mange og brede og at alle er velkomne”.

Visionen for Randers Naturcenter inddeles i 3 hovedemner:

1. Naturcenteret tilbyder handicapvenlige inspirerende rammer for naturoplevelser, naturformidling, friluftsliv, læring og rekreation i miljøet omkring Gudenåen og tilstødende naturområder. Naturcentret har til hensigt at skabe en langsigtet forståelse for naturbevarelse, klima- og miljøforhold.
2. Naturcenterets primære målgruppe er børn og unge. Familier, foreninger og kommunens øvrige borgere er også vigtige målgrupper, hvor Naturcenterets bygninger også kan tænkes anvendt som et grønt samlingshus.
3. Naturcenteret er opført som et bæredygtigt demonstrationsbyggeri og udgør et videnscenter for naturformidling og naturpædagogik i Randers kommune.

Vedtaget af Randers Byråd 21.11 2011

Samarbejde på tværs i den kommunale organisation

I den nye vision for Randers Naturcenter var det tydeligt, at både medarbejdere og politikerne ønskede en bred forankring i kommunen.

”Vi har derfor vendt os ud mod omverdenen i den kommunale organisation og lige så gerne arbejdet med den ene som den anden forvaltning eller afdeling. Vi har gjort os umage med at være et plus for så mange afdelinger i den kommunale organisation som muligt, og ikke nødvendigvis kun været et tilbud til de forvaltninger vi samarbejdspartnere repræsenterer. Det har været en stor fordel, at også cheferne har set sådan på det”, fortæller Helle-Marie.

”Som Natur- og Miljøchef mener jeg, at det er borgerne i Randers kommune, der er i centrum. Jeg er optaget af at skabe naturformidling og naturoplevelser til ALLE, uanset hvordan deres institution eller gruppe er organiseret i de kommunale forvaltninger”, fortæller Nels, og Helle-Marie supplerer:

”Jeg har som leder af naturcenteret ganske tydeligt kunne mærke, at der var vide rammer for HVEM og HVORDAN og HVORNÅR vi ville hvad. Jeg har haft alle muligheder for at forfølge netop den naturvejledning, vi selv mente rykker og gå videre af de formidlingsbaner, vi fandt interessante. Det har været en kæmpe motivationsfaktor, at jeg sammen med medarbejderne har haft stor frihed i at løse opgaven”.

Ældre borgere får vind på kinden

I praksis har det betydet at Randers Naturcenter har vendt sig ud mod rigtig mange samarbejdspartnere og forvaltninger i Randers Kommune.

”Ældreområdet har vi tilbudt besøg på naturcenteret, hvor vi har været så heldige, at Aage V. Jensens Naturfond har foræret os 3 skønne både, der alle kan sejle med kørestolsbrugere, rollatorbrugere og er meget nemme at komme ombord på. At ældre kan komme på tur på Gudenåen og opleve ”vinden på kinden” er et fantastisk tilbud, som vi kan udbyde gratis for kommunens ældrecentre og aktivitetscentre”, fortæller Helle-Marie.

Dette tilbud har været der i fem år, og ældrecentrenes personale er nu dus med mulighederne på naturcenteret og slæber gerne pandekagedejen med, tænder op i bålet og serverer pandekager for de 90++ årige. Der afkræves ikke en form for betaling, bare fordi ældrecentrene ligger i en anden forvaltning, eller er omfattet af en anden del af den kommunale økonomi – de er borgere på lige fod med alle andre.

Naturhjælper, historie og sundhed

En anden samarbejdspartner er Jobcenteret og hele Arbejdsmarkedsområdet.

”Vi har en fast aftale om ansættelse af seks skønne Naturhjælper (som Skovhjelperne i Staten), som alle er i beskyttet beskæftigelse og hjælper os med mas-

ser af praktiske opgaver. Endvidere har vi som ofte 2-3 personer i praktik eller løn-tilskud via Jobcenterets forskellige ordninger. Det kan være borgere, som af forskellige grunde skal have et lille skub tilbage på arbejdsmarkedet, og det er jo dejligt at vide, at Jobcenteret og andre afdelinger føler, at vi kan hjælpe med til at borgeren kommer tilbage på rette spor”, mener Helle-Marie, og nævner flere gode samarbejdspartnere:

”Et tredje meget vigtigt forvaltningsområde er ”Kultur og Fritid”. Vi byder ofte ind med formidling på det kulturelle område og har en lang tradition for at arbejde sammen med historikerne fra det lokale Stadsarkiv og Museum. Ligeledes er vi på vej i forhold til Sundhedsområdet – her er der potentiale for meget mere fælles formidling.”

De gode historier

”Kommunikationsafdelingen har vi også et stærkt samarbejde med. I 90’erne blev der lavet en bosætningspolitisk undersøgelse i Randers kommune, som fortalte at grunden til at man IKKE flyttede til Randers skyldes flere ting, men mangel på ”ordentlig natur” var den 2. vigtigste begrundelse for et fravalg. Selv om det var før kommunalreformen og Randers kommune geografisk var mindre, ramte det os naturfolk som et slag i panden,” fortæller Helle-Marie Taastrøm.

Godt nok var der dengang begrænsede skovområder i Randers Kommune, men Gudenåen og Randers Fjord er fantastisk. Opgaven var altså at fortælle den gode naturhistorie fra Randers igen og igen og igen! Efter 2012, hvor det nye naturcenter blev indviet, har Randers kommune fortalt masser af gode historier om naturcenteret og om naturoplevelser i kommunen.

”Som det er blevet sagt: Når I fortæller om en superdag på Naturcenteret, kan vi som journalister igen fortælle den gode positive historie om Randers. Fra naturcenterets side er vi mere end henrykte for samarbejdet med Kommunikationsafdelingen – nu har vi kæmpe stor journalistisk hjælp til artikler, annoncer, Facebook, LinkedIn, hjemmesider mm. Hvor vi for 10 år siden løftede det hele selv med vores ”hjemmestrikkede” skriveri, får vi nu løftet kommunikationen op fagligt og meget længere ud i medierne”, fortæller Helle-Marie, og Nels uddyber:

”Jeg er glad for alle de gode historier og faglige vinkler, vi på denne måde får sendt ud til borgerne. Vi vil meget gerne vise dem, at vi har så meget at være stolte af i Randers kommune, og der er masser af grønne steder og særdeles gode betingelser for at flytte hertil”.

Synlighed og strategi:

Vi står også klar kl. 21 på en hverdag

Der er ingen tvivl om at det også er en strategisk opgave at drive et naturcenter og sikre fortsat økonomi til driftsmidler. Det er ikke nogen hemmelighed, at Randers Naturcenter har gjort en del for at blive set og hørt – det er ikke anderledes end med al anden markedsføring. Disse opgaver ligger udover de ovennævnte mere klassiske naturvejledningsopgaver og nogle vil måske synes at det er lidt på kanten af hvad et naturcenter skal beskæftige sig med.

”Vi er bevidste om, at et naturcenter set i det kommunale lys er et ”nice to have” projekt og ikke et ”need to have” projekt. Vi vil derfor meget gerne fremstå som et tilbud, hvor flest mulige af kommunens borgere kan se sig selv som bruger i en eller anden kontekst”, fortæller Helle-Mare og eksemplificerer:

”Når vi f.eks. bliver spurgt om vi vil lave VILD MAD til en stor indvielse af et kommunalt kunstværk, så siger vi selvføl-

gelig JA TAK, også selvom det ligger en hverdagsaften kl. 21. Vi vil gerne ses og lægges mærke til, selvom det kræver at både medarbejderne og jeg selv knokler ekstra meget og lige tager 10 timer ekstra den uge. Der er heldigvis en kæmpe opbakning fra medarbejderne til dette, for de har også forstået, hvor vigtigt det er at vi bliver set, hørt og lagt mærke til”.

”På samme måde er vi selvfølgelig med, når byen holder fest, og vi sætter stande op i midtbyen, eller vi afsætter en lørdag til at være vært for et Xterra løb osv. Det interessante ved arrangementer som disse er for øvrigt, at det ofte er andre typer borgere, vi kommer i kontakt med, som så på den vis får et indblik i hvad naturvejledere er for nogle og hvad naturvejledning i Randers kan bruges til”, understreger Helle-Marie.

De grønne dørmænd

I starten af det nye naturcenters levetid var frivilligbølgen også nået til Randers. Det var politisk på dagsordenen, og der

var mange fordele i at ride med på tren- den.

”Dels blev det tydeligt, at man også indenfor natur kan være frivillig i Randers Kommune, og dels fik vi løftet den udfordring vi havde med, at naturcenteret gerne måtte have åbent flere weekender, end de vi med de faste medarbejdere kunne klare”, forklarer Helle-Marie.

I forvejen var der en del weekendar- rangementer, men sammen med grup- pen ”Naturcenter Randers FRI” kunne det nu lade sig gøre, at naturcenteret holdt åben samtlige lørdage fra april til oktober, med undtagelse af juli måned. De frivillige kaldes med et glimt i øjet for ’de grønne dørmænd’, da de mere optræder som glade værter på stedet, fremfor mininaturvejledere. Gruppen kører med stor succes på 5.år med 25 frivillige.

”Jeg synes, det er en fin måde at invol- vere borgerne på. Vi vil gerne skabe pro- jekter, hvor borgerne byder ind og spiller sammen med os. Vi har også andre frivil- lige grønne projekter i Randers Kommu- ne, og Naturcenteret er et tilbud i den pa- let af muligheder. Det er flot at de frivillige sikrer, at Naturcenteret har åbent mange flere lørdage, end man ellers kunne tilbyde borgerne”, siger Nels Mar- kussen.

Randers Naturcenter 24-7

”Det har været vigtigt, at naturcenteret også kunne bruges af andre end os, der er fastansatte. Når vi nu har været så heldi- ge at få sådant et skønt naturcenter i kommunen, skal det også bruges af man- ge – ikke nødvendigvis kvantitativt frem for kvalitativt, men vi kan godt tænke lidt ud af boksen i forhold til brugergrup- per – det skal virkelig være borgernes sted, hvor de føler ejerskab”, mener Hel- le-Marie.

Af samme grund er det også i natur- centerets vision kaldt ”Det Grønne For- samlingshus” og masser af foreninger indenfor det grønne Danmark bruger naturcenteret i aftentimer som fore- dragssal, kursussted, mødelokale mv. Derudover kan det lejes af forældre- grupper, spejdere og andre organisatio- ner i de timer, hvor medarbejderne ikke

selv bruger stedet og faciliteterne.

I dag besøges Randers Naturcenter år- ligt af lidt over 50.000 gæster, og der af- holdes mange typer af naturvejlednings- arrangementer. I dagtimerne ligger de mere klassiske besøg af skoler, dagtil- bud, ældrecentre m.v., som er gratis for kommunens institutioner.

”Eftermiddage og aftener kan forenin- ger få orientering om naturcenteret og hvordan vi arbejder (gratis, for det ser vi som reklame), men ønsker man naturvej- ledning, aktiviteter, sejls mv. er det mod betaling”, forklarer Helle-Marie.

Derudover arrangeres en lang række offentlige arrangementer, som i 2017 når de 100 kalenderdage, hvor der er til- bud man kan deltage i som enkeltper- son, gruppe eller familie. Flere af de kommunale samarbejdspartnere f.eks. pædagoger, lærere og lign. vælger at lægge flere af deres kurser på naturcen- teret, for ad den vej at gøre medarbej- derne opmærksom på naturcenterets eksistens og hvordan stedet kan inddra- ges i undervisningen.

Succes efter hårdt arbejde

Der er ingen tvivl om, at Randers Na- turcenter er kommet på landkortet i den kommunale organisation, men gruppen bag succesen er ikke kommet gratis til det.

”Hele personalegruppen på 10 (fordelt på 7 årsværk) arbejder hårdt, særligt i højsæsonen, og siger sjældent nej til en opgave. Det hjælper meget på motivatio- nen når vi får ros og pæne ord, vi er præ- cis som alle andre mennesker. At vi så har det mega godt sammen og har et for- trinligt arbejdsmiljø gør kun opgaven meget sjovere at løse”, siger Helle-Marie.

”Jeg ser naturvejledning som en måde at give borgerne i Randers kommune no- get for pengene, som rammer lige midt i deres hjerte. At udbyde gratis naturture og naturoplevelser er et kæmpe plus, både socialt, menneskeligt og i forhold til den naturglæde jeg gerne som natur- og miljøchef vil være garant for”, slutter Nels Markussen. □

Fotos: Den Korte Snor, Københavns Kommune

Den unge og fårene på
Amager Fælled.

Naturvejledning i arbejdet med kriminalitetstruede unge

Af Kristian Blicher Jepsen,
naturvejleder og
temaredaktør.

Naturvejleder William Rouat arbejder med unge som har begået eller er i fare for at begå kriminalitet. Sammen med sine kollegaer bruger han aktiviteter i naturen som et redskab til at få de unge til at opbygge konstruktive fortællinger om sig selv og deres liv.

William arbejder som aktivitetskoordinator i tilbuddet Den Korte Snor under Socialforvaltningen i Københavns Kommune. Den Korte Snor har opnået gode resultater i arbejdet med de unge.

William husker en eftermiddag, hvor han havde en gruppe unge med på Kalvebod Fælled på Amager. En af dem var meget interesseret i fårene på fælleden og ville gerne i kontakt med dem. ”Han jagtede dem et stykke tid uden resultat – de var for hurtige til at flygte” fortæller William med et glimt i øjet ”Men da

hans kontaktperson og jeg fortalte ham, at han skræmte dem væk ved at løbe efter dem og måske ville have mere held med rolige bevægelser, gav det pote. Fårene endte med at blive rolige og lod drengen komme tæt på”.

Udover den konkrete oplevelse, som har en værdi i sig selv, kan en ung med tiden få øje på andre fortrukne fortællinger, som her kunne lyde således: ”Jeg er god til at være i naturen”. Gennem de narrative metoder, Den Korte Snor bruger, kan denne episode bruges som metafor til at understøtte en anden historie, som ofte er en undtagelse til de ofte problemfyldte dominerende fortællinger de unge har om sig selv.

Naturen – en gratis medhjælper i socialt arbejde

Sammen med sine kollegaer i Den Korte Snor har William fokus på, at kontakten for aktiviteterne med de unge har en markant betydning. Mange undersøgelser påviser følgende gavnlige effekter, som ophold i natur og grønne områder har på både børn og voksne:

- Ændret adfærd: Ro, afslapning og/eller at være fysisk aktiv
- Sænket arousalniveau
- Sanselige oplevelser
- Holde fokus på et emne i længere tid
- Mestring af pro-sociale relationer
- At få andre kompetencer og ressourcer i spil.¹⁾

Aktiviteter i naturen kan være med til at skabe rammer for positive undtagelser til de problemfyldte historier, som de indskrevne unge bærer med sig. Efter Williams erfaring er det de mere rolige aktiviteter, som ophold i naturen inviterer til, der fungerer bedst i forhold til at etablere det terapeutiske rum, som kan få de unge til at rykke sig. ”Vi inviterer de unge ud i en anden kontekst, hvor de kan komme til at vise, eller ligefrem selv opdage, flere ressourcer og kompetencer, som de besidder. Refleksion og forandring kan være svært at opnå i de daglige rammer midt i byen”, siger William.

Når William og hans kollegaer præsenterer tilbuddet om naturaktiviteter for de unge, er det dog ofte ikke de rolige aktiviteter, som umiddelbart vækker

Naturvejleder William Rouat i aktion med flydeøvelser under SUP-aktiviteter med de unge.

stor begejstring. Da det er frivilligt for de unge at deltage i aktiviteter, arbejder man i Den Korte Snor med at skabe et alibi for den unges deltagelse i aktiviteter. Et godt alibi er motivationsfremmende: Skal en ung forklare vennerne, hvad han/hun skal, lyder en lidt actionpræget aktivitet som f.eks. Stand Up Paddle ofte mere appellerende end en tur på kysten. Når man så er ude på vandet kan man invitere de unge til mere rolige aktiviteter, som f.eks. flydeøvelser, hvor man ligger med ørene under vand og lytter, eller tage en vandkikkert og undersøge havbunden. Sådant en oplevelse kan være med til at give de unge en succesoplevelse med f.eks. at kunne finde ro selv eller være i stand til at koncentrere sig om noget bestemt i længere tid.

Naturvejlederens funktion som aktivitetskoordinator

Aktivitetskoordinatorstillingen, som William bestrider, er en støttefunktion til et korps af professionelle kontaktpersoner og familierådgivere, som har den primære kontakt med de unge og deres familier. Et typisk aktivitetsforløb starter med, at en kontaktperson eller en familierådgiver henvender sig til William. Sammen planlægger de en, eller en række aktiviteter, som tager udgangspunkt i

1) Foregående afsnit er et tilpasset uddrag af pjecen ’Beskrivelse af Den Korte Snor – Juni 2017’

den enkelte unge (eller en gruppe unge, som Den Korte Snor også arrangerer aktiviteter for). Aktiviteterne afholdes sammen med kontaktpersonen, som følger den unge i al den tid han eller hun er indskrevet i Den Korte Snors tilbud. Kontaktpersonen og William udarbejder efter aktiviteten en såkaldt narrativ dokumentation, hvis formål er at støtte den unge i at udvikle konstruktive fortællinger, som kan være et alternativ til de ofte problemfyldte fortrukne fortællinger de har om sig selv. Den narrative dokumentation kan være billeder suppleret med tekst, genstande, breve(mails), diplom eller andre effekter, som den unge enten kan vise til familie og venner, eller selv bruge til at huske den konstruktive fortælling og lade den fylde mere i den unges livsfortælling. *”Naturvejlederen i Den Korte Snor giver de unge en følelse af, de de ofte kan mere end de selv gik og troede. Jeg har en indædt tro på, at positiv forandring kan lade sig gøre ved at ikke give op. Fordi det kræver vilje, mod, og standhaftighed for at skabe forandring. Derfor er min respekt meget stor for de unge i Den Korte snor, der kæmper med tunge sociale problemer, og finder vejen ud af kriminalitet, blandt andet ved at bruge naturen”*, siger Jesper Christensen, borgmester i Socialforvaltningen i Københavns Kommune.

Familiens ressourcer i spil i naturen

En anden vigtig del af Williams arbejde som naturvejleder i Den Korte Snor er aktiviteter med de unges familier. Aktiviteter i naturen kan være et brugbart redskab for den Den Korte Snors familierådgiver, da de kan supplere det almindelige samtalebaserede familiearbejde. En anden kontekst end det traditionelle samtalekontor kan danne en udviklende og konstruktiv ny ramme for arbejdet i familien. *”Ved at ændre på konteksten for samvær, får vi lettere bragt andre ressourcer og kompetencer i spil hos de enkelte familiemedlemmer, og vi får unikke muligheder for at arbejde med relationerne i familien”* fortæller William, *”samtidig får de professionelle (familierådgiveren og kontaktpersonen) mulighed for at blive set anderledes af familierne og de unge: Der er måske dårlige erfaringer med myndighedspersoner*

fra tidligere, og en familieaktivitet kan bane vejen for nye og bedre oplevelser med sådanne professionelle”. Det særlige ved familieaktiviteter er derfor, at kontaktpersoner og familierådgivere kan indtage en anden position og blive set i et andet lys. Ved at deltage i aktiviteten kan kontaktperson og familierådgiver desuden bidrage til, at de unges og familiens ressourcer og kompetencer, som kommer frem i situationen, lettere kan tages med videre og ind i andre kontekster (f.eks. et samvær, hvor konfliktniveauet er lavt). Disse er undtagelser til de problemfyldte dominerende fortællinger i familien. Kontaktperson og familierådgiver udarbejder også her narrativ dokumentation. Formålet med familieaktiviteterne er således:

- At styrke samarbejdet i familien og mellem familien og de professionelle.
- At se nye kompetencer hos hinanden: At se hinanden som ”hele mennesker”.
- At skabe et andet fællesskab omkring konkrete opgaver og et fælles produkt (f.eks. madlavning på bål).
- At bevidstgøre familiemedlemmer om kvaliteten af oplevelser i en anden kontekst og herved give dem handlingsmuligheder.²⁾

Som et led i sin naturvejlederuddannelse lavede William et projekt med familieaktiviteter omkring sankning af vilde bær og urter og madlavning over bål i Utterselv Mose nordvest for København. Madlavning er efter Williams erfaring en god katalysator for konstruktive sociale processor i familien, og de gratis ressourcer i form af indsamlede urter og bær bliver metaforer, som f.eks. kan bruges til at sætte fokus på andre uudnyttede gratis ressourcer i familiens nærhed.

”Et godt fællesskab og samarbejde mellem familien og os fra kommunen er alt-afgørende for, at de unge på Den Korte Snor kommer godt af sted i deres liv. William møder ikke bare en sårbar ung, men en hel familie, som skal have den rette støtte til at lykkes. Som borgmester glæder det mig, når medarbejdere tænker ud af boksen og prøver nye ting af – som fx mad over bål med hele familien – for at vise den unge, at vi i fællesskab ønsker dem det bedste”, siger Jesper Christensen.

2) Dele af foregående afsnit er et tilpasset uddrag af pjecen 'Beskrivelse af Den Korte Snor – Juni 2017

Træklatring er også en af de aktiviteter, som William faciliterer i sin rolle som aktivitetskoordinator og naturvejleder.

Undersøgelse af livet under vandet er en af de aktiviteter som giver ro og rum til fordybelse.

Naturvejledning, netværk og improvisation

Arbejdet som aktivitetskoordinator i Den Korte Snor har William bestridt i 5 år før han besluttede at efteruddanne sig til naturvejleder. ”I min stilling som aktivitetskoordinator har jeg tilbudt en bred vifte af aktiviteter, de klassiske med fodbold, parkour, badminton, gokart, men også træklatring, mad på bål, mountainbike. Natur- og friluftsliv har siden min barndom i Bretagne været en stor del af min identitet” fortæller han, og fortsætter ”så det var det naturlige udgangspunkt for mig i arbejdet med de unge, da jeg startede i Den Korte Snor”. Naturvejlederuddannelsen har givet ham et nyt perspektiv på arbejdet: ”Som naturvejleder har jeg endnu mere fokus på at integrere flere formidlinger om naturen aktivt i mit arbejde, og lade de unge interagere med naturomgivelserne og mærke deres sanser, mens der er ro på (f.eks. mad på bål, at ligge i en hængekøje og være opmærksom på lyde, farver, vind etc). De unge vi arbejder med lever ofte et stresset liv med et højt arousal-niveau og mange foretrækker actionprægede aktiviteter, som måske giver det genkendelige adrenalin kick. Men vi planlægger aktiviteterne med elementer, som giver mulighed for at arbejde med ro og fordybelse hos de unge. De mere rolige aktiviteter skaber herefter det fornødne reflekterende rum” siger William. Således er kombinationen af friluftsvvejledning og naturvejledning et godt match i hans og kontaktpersonernes arbejde med de unge og deres familier.

At træde ind i det landsdækkende naturvejleder-fællesskab har også givet

William et andet vigtigt redskab i sit arbejde. Selv beskriver han det således: ”Naturvejlederordningen er nok et af Danmarks stærkeste og mest passionerede faglige netværk. Jeg har mødt så mange dygtige og inspirerende ildsjæle, som virkelig brænder for at få folk ud i naturen, og for at hjælpe en kollega med at få succes med sine projekter”. I kraft af sit virke indenfor det sociale område er han kommet med i netværket ’Naturen som social løftestang’. Her mødes han ca. to gange årligt med naturvejlederkollegaer fra bl.a. Red Barnet, Randers Produktionsskole og Kolding Naturskole, samt fagpersoner fra det sociale område med særlig interesse for naturaktiviteter. Hvert møde har et tema som f. eks. ’Resiliensfremmende aktiviteter i naturen’ eller ’Brug af nære naturområder i boligsocialt arbejde’. Temaerne tager udgangspunkt i det naturvejlederprojekt som er vært for dagen og har både karakter af efteruddannelse, erfaringsudveksling og inspiration.

William har ligeledes haft stort gavn af det netværk af ligesindede, som han mødte på sit kursushold på Naturvejlederuddannelsen. ”Man får nogle gennemgribende og stærke personlige oplevelser sammen med sit hold når man gennemgår uddannelsen, så man kan slet ikke komme uden om at opbygge gode relationer og et stærkt fagligt fællesskab”, fortæller William og henviser som eksempel til det 10 dages internatkursus, som er naturvejlederuddannelsens første del, hvor mange oplever at rykke sig langt både som person og som formidler.

Desuden opnår man i kraft af naturvejlederuddannelsen ifølge William en unik evne til at improvisere som formidler og gribe den pludselige opståede situation, som aktiviteter i naturen ofte byder på. ”Det kan være at en ung får øje på en myretue og bliver nysgerrig på, hvordan de mange myrer får det hele til at virke. Så har man pludselig en fantastisk mulighed for at tale med den unge om ellers ofte svære emner som familierelationer, samarbejde, behov, men også hvordan et samfund kan fungere” beskriver William. Han tilføjer: ”Som naturvejleder i mit arbejde som aktivitetskoordinator i Socialforvaltningen er jeg med til at skabe kvalificerede ram-

merne for aktiviteter, der giver de tilknyttede professionelle, den unge og familien mulighed for at skabe en forandring. Jeg er en slags 'dåseåbner', hvis opgave det er at introducere deltagerne for et rum, et tema og guide dem i den proces som naturaktiviteten udgør".

Den Korte Snor – et effektivt tilbud med en intensiv metode

Den Korte Snors formål er at være med til at sænke ungdomskriminaliteten generelt i Københavns Kommune. Sigtet er således at reducere antallet af unge fra 10-17 år, der er involveret i personfarlige, truende og uroskabende adfærdsformer og relaterede kriminelle aktiviteter. For at nå målet, arbejder Den Korte Snors med at skabe konstruktive alternativer til kriminalitet. Den Korte Snor arbejder ud fra tanken om, at de unge vil ændre adfærd, når de har bedre fungerende skole-, fritids- og familieforhold.

Derfor er de mere kortsigtede mål med indsatsen, at de unge etableres i holdbare skole- og fritidstilbud, samt at de unges familier og netværk i øget grad støtter dem, hvor det er relevant. På den måde retter Den Korte Snor sig mod: familieliv og ungeliv. Ved at rette indsatsen mod disse to overordnede områder i et samtidigt forløb, kan der opstå gennemgribende forandringer i de unges liv.

Familieliv: den enkelte unge og dennes familie genopdager ressourcer og handlekompetencer til at være en familie, der støtter hinanden og løser konflikter, særligt med den unges behov for udviklingsstøtte for øje. Forældrene skal genoptage deres forældreansvar og støttes i at finde kompetencerne frem, mens de unge skal genopdage, at familien kan bruges til støtte frem for at finde tryghed på gaden i bander eller andre grupperinger, der har et negativt omdrejningspunkt for samvær.

Ungeliv: Et godt ungeliv kan være med til at hjælpe de unge til at fravælge et liv på gaden med kriminalitet. Der er fokus på skole, videreuddannelse og et godt liv i fritiden.³⁾

Flere naturvejledere i den sociale sektor

Mange studier peger på en gavnlig effekt af naturaktiviteter i det sociale arbejde.⁴⁾

The screenshot shows the website 'DEN KORTE SNOR' with a navigation bar containing links for 'UNGE / FORÆLDRE', 'SAMARBEJDSPARTNERE', 'AKTIVITETSKALENDER', 'VIDENSDELING', and 'OM DEN KORTE SNOR'. The main content area features a 'Download pjecer' button with sub-links 'Til unge' and 'Til samarbejdspartnere', an 'AKTIVITETSKALENDER' section, and a testimonial from a young person: "Det har været godt for os at mødes ofte. Der har vi kunne tale om tingene igennem og følge op på det der har været aftalt." Below the testimonial is a photo of a young woman.

Man får ofte løst op for nogle personlige og relationelle barrierer i den nye kontekst som naturen leverer. Man ser sig selv, sin familie og venner i et nyt lys når man i naturen udfører aktiviteter og får oplevelser, som ligger langt fra en udfordrende hverdag. Desuden er naturvejledning oplagt til at levere metaforer, der kan bruges til at illustrere mange elementer i arbejdet med målgruppen. Man har i mange år med gode resultater anvendt natur- og friluftsliv som metode i SSP-arbejde med skoleelever i socialt udsatte positioner. Men inden for det egentlige sociale og behandlingsmæssige arbejde er naturvejledning noget relativt nyt. Williams erfaringer viser at naturvejledning bidrager med et unikt aspekt til arbejdet med unge i svært udsatte positioner. Erfaringerne fra hans naturvejlederkolleger, som arbejder på det sociale område, underbygger dette for flere andre målgrupper. Således tegner der sig en spændende mulighed for at naturvejledning fremover kan tilbyde nye spændende værktøjer på mange flere områder indenfor arbejdet med sociale målgrupper.

3) Foregående afsnit er et tilpasset uddrag af pjecen 'Beskrivelse af Den Korte Snor – Juni 2017'.

4) Jf. Niels Ejbye-Ernst, 'Baggrundsmateriale til arbejdet med natur og sociale indsatser', IGN Københavns Universitet og VIAUC

Science, udeskole og sundhed i naturen

Naturvejledning i Hvidovre Kommune

Ud i naturen og "hands on"

Quark Naturcenter er Hvidovre kommunes byøkologiske naturcenter, hvor der er fokus på, at Hvidovres skoleelever og lærere får styrket deres naturfaglige oplevelser og viden. Det har i 20 år været et tæt samarbejde med skolerne i Hvidovre kommune, hvilket giver sig til udtryk i undervisningstilbud af høj faglig kvalitet til skoleeleverne. Samarbejdet styrkes ved, at naturvejlederne på Quark har en baggrund som skolelærere, samtidig med at nogle stadig arbejder deltid på en af skolerne i kommunen.

Quark tilbyder naturvejledning i sciencefagene fra 0.-9. klasse. Et besøg på naturcenteret rummer mange facetter. Formidlingen tager udgangspunkt i Fælles Mål og understøtter lærernes arbejde med at opfylde målet med undervisningen i det enkelte fag. Der bliver lagt vægt på, at eleverne arbejder undersøgende og modellerende med problemstillinger, der relaterer til målene.

Væk fra skolen og omgivet af en spændende natur, bliver det faglige indhold nærværende og relevant.

Naturvejlederne evaluerer og udvikler løbende undervisningstilbuddene i samarbejde med lærerne. Det er tydeligt for den enkelte lærer, hvilke dele af Fælles Mål, en aktivitet på Quark er med til at opfylde. Det giver lærerne mulighed for at inkorporere besøget i deres daglige undervisningsplan, og på den måde både forberede eleverne på besøget, samt arbejde videre efterfølgende. Quark forvalter desuden en materialebank, som lærerne kan låne som forlængelse af undervisningen på naturcenteret eller bruge til selvstændige forløb. Det er især populært at låne materialer, der understøtter undervisningen op til den tværfaglige science prøve.

Løftestang i en sciencekommune

I Hvidovre som Sciencekommune er børn og unges interesse for naturfag og teknik udgangspunktet for at udvikle

Af Mette Lyng Nielsen,
natur- og udeskolevejleder,
Quark Naturcenter,
Hvidovre Kommune

< Der gøres klar til konkurrencen, der afslutter årets Minimaraton for de deltagende 3. klasser fra flere af Hvidovres skoler.

naturfag i grundskolen og for at skabe et samarbejde mellem uddannelser og det lokale erhvervsliv til gensidig gavn. Samarbejdet fokuserer på at styrke elevernes naturfaglige interesse, innovative evner og iværksætterlyst.

For kommunalpolitikere i Hvidovre kommune er naturcenterets handleplan et led i kvalitetsløftet på skolerne og en løftestang for sammenhænge i børns liv og for børns personlige udvikling, som samtidig tydeliggør sammenhængen mellem indsatser omkring natur og miljø i kommunen.

Quark samarbejder desuden med nogle af skolerne i Hvidovre målrettet på at kunne hejse et "Grønt flag". Det er et synligt bevis på, hvordan skolerne arbejder med uddannelse for bæredygtig udvikling og giver en synlighed på tværs af kommunegrænser gennem Friluftsrådets formidling om, hvad Grønt Flag symboliserer og, hvilke skoler, der har gjort sig fortjent til det.

Rune Ahlmann Nielsen, Chef for Center for Skole og Uddannelse siger:
"Quarks naturfaglige formidling er af høj kvalitet både fagligt og relationelt. Som et tilbud til alle elever i kommunen, inspirerer og motiverer Quark både børn, unge, lærere og pædagoger. For en bykommune som Hvidovre, er Quark et unikt sted. På Quark får vi - børn som voksne - minder og oplevelser, der sætter sig spor. Det er af stor betydning for hvordan vi ser egne handlemuligheder for en bæredygtig nutid og fremtid."

Sciencekonsulenter

På Quark varetager to af naturvejlederne også rollen som science-konsulenter. En rolle som indebærer mange forskellige opgaver.

En af opgaverne er at facilitere møderækker for sciencelærerne. Hen over året mødes lærerne 4 gange på Quark, hvor en vigtig del af dagsordenen er videndeling. Her bliver der fremlagt hvilke konkrete undervisningsmaterialer der er tilgængelige, hvilke aktuelle undervisningstilbud der er i omegnen og snakket om hvordan det kan bruges og om det er relevant.

Et punkt der fylder meget på møderækken for udskoling er den Naturfaglige afgangsprøve. Naturvejlederen har stor indsigt i vilkårene for afgangsprøverne og har iværksat, at der på tværs af skolerne er blevet arbejdet med hvordan de kan gribes an.

Når der er Naturfagsmaraton eller når det Mobile Sciencecenter fra Energi og Vand slår dørene op foran Hvidovre Rådhus, er det konsulenten der formidler indholdet, organiserer tilmeldingen og andre praktiske opgaver i forbindelse med, at arrangementerne løber af stablen.

Hvidovre kommune har en overordnet målsætning om at have fokus på uddannelse for bæredygtig udvikling.

Christian Black-Storm daglig leder af Quark Naturcenter og koordinator på projekt "Grøn Generation" har denne overordnede målsætning for naturcenterets virke.

Gennem uddannelse skal der skabes:

- "Handlekompetencer hos det enkelte individ".
- "En erkendelse af at de som individer kan gøre en forskel".
- "Oplyste børn og unge der kan handle til fordel for bæredygtig udvikling gennem egne valg".

Sciencekonsulenterne har derfor også et samarbejde på tværs af forvaltningerne, hvor bl.a. "Affaldsdagen" er på programmet. Der er også et samarbejde ml. folkeskolerne og gymnasiet, hvor naturvidenskabsugen lægger rammer til.

På 3. år arrangerer Quark et Minimaraton, som er et 5 ugers undervisningsforløb med fokus på den naturvidenskabelige arbejdsmetode, for kommunens 3. klasser. Emnet er affald og eleverne forbereder sig på skolen med forskellige opgaver hvor de tilegner sig viden, som de skal anvende og demonstrere på konkurrencedagen. Forløbet giver eleverne stor indsigt i og forståelse for affald, og har en langsigtet effekt på deres håndtering af skrald.

Udeskolevejledning

De sidste 3 år har Quark tilbudt udeskolevejledning. Her kommer samarbejdet endnu længere ud på skolerne, idet natur- og udeskolevejlederen deltager i teammøder og i fællesskab med lærerne

En klasse har udeskole om farver i naturen.

Vandreholdet på tur på Vestvolden.

planlægger og gennemfører udeskoleforløb, med udgangspunkt i lærernes årsplaner.

En af de skoler, som har benyttet sig af tilbuddet, er Risbjergskolen, som i 2 år har samarbejdet med Quarks udeskolevejleder. I den tid har 4 årgangsteams deltaget i et vejledningsforløb, hvor udeskolevejlederen i samarbejde med lærerteamene udvikler nye og spændende forløb, og følger teamene i 4 uger i udeskole-undervisningssituationer.

I det kommende år vil yderligere 2 teams få udeskolevejledning, således at hele indskolingen og mellemtrinnet har været igennem et forløb. På den måde er der større chance for, at arbejdsmetoden vil rodfæste sig, da alle kender til den og har fået en tryk og god start på at bruge den.

René Rasmussen Sjøholm, Leder på Risbjergskolen fortæller om skolens oplevelse med udeskole:

“For Risbjergskolens indskolings- samt mellemtrinsklasser har det været en fantastisk mulighed at gennemføre udeskoleforløb, i samarbejde med Quarks natur- og udeskolevejledere.

Udeskoleforløbene understøtter og stimulerer mange af de elementer vi arbejder med i hverdagen og ikke mindst giver forløbet os nye idéer og faglig inspiration iht. understøttelsen af elevernes læring og trivsel.

Reformtiltagene ”åben skole” samt ”aktivitet og bevægelse” bliver med udeskole-tanken pludselig en naturlig del af indholdet i undervisningen og i et didaktisk perspektiv bliver der åbnet helt nye døre ift. elevernes nysgerrighed og motivation.

På Risbjergskolen kan vi i høj grad se vores værdi-ord ”udvikling, nærvær, faglighed, mod” komme til sin ret qua den tilgang til vejledning og undervisning som vi oplever fra Quarks natur- og udeskolevejledere.”

Vandrehold for demensramte

Ud over det tætte samarbejde med skolerne i kommunen, samarbejder Quark også med bl.a. sundhedscenteret, hvor en gruppe borgere med en demenssygdom, går sammen med en naturvejleder en gang om ugen. Naturvejlederen tager fat på forskellige emner fra gang til gang.

Da Quark ligger ved Vestvolden, er det ofte her turene går til, og derfor er det nærliggende at følge årstidernes skiften, dyrelivet omkring og den særlige natur og kultur, der er lige netop her. Da holdet færdes så meget i naturen, er det også nærliggende at tænke på miljøet, og en gentagende aktivitet er at samle affald, hvor holdet endda til stor glæde vandt en t-shirt fra “Flink af natur”.

Lisbeth Falbe, demenskoordinator i Hvidovre kommune:

“På dette vandrehold arbejdes der på tværs i organisationen. Der er fokus og nysgerrighed på begrebet ”grøn omsorg”.

Det kan være vanskeligt for mennesker med demenssygdomme at betjene maskiner og omklædningsfaciliteter i et motionscenter.

I naturen kan man træne motion med tempo, styrke ved at gå op af bakke og balance på ujævnt terræn.

Det sundhedsfaglige personale har specialviden om demens, og i samarbejde med naturvejlederen åbnes der op for naturen som byder sig til og stimulerer sanserne. Reminisens aktiveres, og giver mulighed for samtale, der ikke kræver en god kortidshukommelse. Med hjælp fra en naturvejleder, får deltagerne mulighed for at få noget viden undervejs.”

Unikke oplevelser der gør en forskel

Naturvejlederne på Quark Naturcenter gør en forskel for de mange børn, unge og voksne, der hvert år kommer på besøg. De lærer om den natur de bor i, både på en faglig og sanselig måde, og får derved et større tilhørsforhold til den. Oplevelserne huskes fordi det har været anderledes og nærværende for den enkelte og det tager de med sig videre i livet og bliver forhåbentlig bedre til at passe på og bruge naturen. □

Din naturvejleder kan ...

... få skoleelever helt op at køre over klokkefrøer, kirkeugler og kællingetand.

Naturvejlederne kan mere end du tror. De er eksperter i at formidle naturen og alle naturens kvaliteter til børn, unge og ældre. De ved hvordan mennesker får mest mulig glæde af naturen, og de ved hvilken fantastisk ramme naturen kan være for menneskers samvær, personlig udvikling, fysisk aktivitet, ro og fordybelse. Brug en naturvejleder til at bygge bro i lokalsamfund, til at åbne selv de mindste børns øjne for den natur, der omgiver dem, til at give udsatte borgere et frisk pust og ny livskvalitet.

Du kan få din helt egen ...

Vi hjælper hinanden over
forhindringerne.

Nye danskere nyder naturen

I Odense er naturvejledning blevet et nyttigt element i integrationsopgaven. Det er Odense Fjords naturvejleder, Rikke Molin, et godt eksempel på. Rikkens indsats retter sig mod en bred målgruppe, fra de mindste i vuggestuerne i Vollsmose til de ældste klasser i folkeskolen og fra nydanskere i gymnasiet til indvandrerfamilier på udflugt.

Af Per Christensen,
leder af Fjordens Dag og
Områdeleder Uddannelse og
Natur, Ung Odense.

I Odense Kommune støtter man op om en lang række projekter, der skal få børn og unge tættere på naturen. Det drejer sig blandt andet om naturvejledere, kurser og projekter.

”I Odense Kommune ønsker vi i høj grad at bakke op om, at flere børn og unge introduceres til de gode oplevelser i naturen. Uderummets rammer gør, at vi rykker tættere sammen og styrker det fællesskab, som vi alle er en del af. Naturen kan noget særligt, og den rummelighed vil vi have mere af,” siger børn og unge-rådmand, Susanne Crawley, (R).

Tidligt i naturen

I Odense-bydelen Vollsmose laver Rikke Molin inspirationskurser med pædagoger fra de fem børnehuse, som er tilknyttet området. Børn og voksne fra vuggestuerne mødes i Børnebyen, som er et grønt område i Odense NØ, og sammen arbejdes der for at forstærke børnenes nysgerrighed på naturen.

”Det kræver opmærksomme voksne, der ser værdien i naturen at fastholde en høj grad af koncentration fra barnet. Det kræver, at de voksne ser værdien i naturen – at man ikke bare går en tur i skoven, men at man stopper op og ser de pædagogiske muligheder i omgivelserne.

Uden den voksnes bevidsthed mister naturen som læringsrum en del af værdien, når vi ser det rent pædagogisk,” siger Gerry Meleady, der er daglig leder i Børnehuset Bøgelund i Vollsmose.

Pædagogerne på kurserne præsenteres for en bred vifte af aktiviteter til vuggestuebørn. Børnene sætter dagsordenen. At klappe en udstoppet grævling, jage sorte løbebiller og gå på årstidsbingo med æggebakker, kan man bruge lang tid på, når der er stor koncentration.

”Alle børn skal have muligheden for at røre ved snegle og få jord under neglene.

Naturvejleder Rikke Molin i aktion.

At være nysgerrige, at undres og forstå den verden, som omgiver os, det er et kerneelement, og med inspirationskurserne ønsker vi at hjælpe med at tage et lille skridt i den retning”, uddyber Rikke Molin.

Kurserne giver samtidig pædagogerne inspiration til, hvordan de selv fortsat kan søge inspiration og understøtter derfor også projekter som Naturvejlederforeningens KribleKrable-projekt, der laves i samarbejde med DR Ramasjang, Friluftsrådets Grønne Spirer samt Skoven i Skolen.

”Det vil give god mening at tilbyde overskuelige inspirationsforløb til personalet i børnehuse. Det er nøglen til at have engagerede voksne, der ser en mening med naturen i pædagogik. Pædagoger skal vide, at de ikke behøver være Søren Ryge for at have børn med ud i naturen,” siger Gerry Meleady og fortsætter:

”Udeliv styrker børnenes koncentration i allerhøjeste grad både på kort sigt og lang sigt. Uanset hvilket barn jeg kan komme i tanke om, er koncentrationen fuldt til stede, når de løfter en sten og ser på insekter”.

I projektet i Vollsmose er etnisk danske børn og børn af anden etnisk oprindelse sammen i naturen. Det er der ifølge Rikke Molin en god pointe i:

”Naturen rummer fantastiske muligheder for fælles oplevelser og fungerer som et fremragende integrationsrum. Her er der højt til himmelen i mere end én forstand, og der er plads til alle. Børnene er lidt på udebane, når de skal forholde sig til nye opdagelser og sanseindtryk i det fri, og det skaber et nyt rum - et nyt fællesskab. Her ude må både prinser og prinsesser gerne have græs på knæene”.

Men når så mange børn skal ud, kræver det noget ekstra af pædagogerne.

”Jeg er meget imponeret over pædagogernes engagement. Det er sin sag at have alle med, og de har et særligt blik for, hvem der skal have en ekstra hånd. Denne ekstra støtte gør, at børnene trygt tør udfordre deres komfortzone. Nogle gange er det et ekstra par tørre vanter, som får det hele til at hænge sammen,” siger Rikke Molin.

Foto: Hasse Frimodt

Team Green tager nydanskere med ud i naturen

Et andet stort projekt, der vil bringe unge af anden etnisk baggrund ud i den danske natur, er Team Green. Både Naturvejlederen og Grejbank Fyn har hjulpet foreningen Team Succes med at gennemføre den fynske del af Team Green.

”Vores vision er at bruge naturen som platform for deltagernes fritidsaktiviteter, og at de opnår en ejerskabsfølelse for den danske natur. Projektet har tilbud spredt over hele Danmark - herunder i Odense - hvor de første otte måneder af uddannelsesforløbet afsluttedes i foråret, og alle deltagere var tosprogede gymnasieelever fra Mulernes Legatskole,” siger Fouzi Abdelrazik, der er generalsekretær i Team Succes.

På Mulernes Legatskole har godt 20 pct. af de 900 elever en anden etnisk baggrund end dansk. Det er ifølge rektor Torben Jakobsen en kerneværdi for skolen at bidrage til det mangfoldige og multikulturelle samfund og hylde det i hverdagen, men det giver samtidig nogle ekstra udfordringer:

”For de tosprogede elever er der flere udfordringer og problemer at slås med end for etnisk danske. Det beskriver de tit for os. Der er både skolens forventninger, hele kulturen i skolen, ungdomslivet, familien og karrierehensynet og de her tre til fire verdener de støder altså tit sammen. Familien kan have nogle helt klare forventninger til, hvordan de skal opføre sig, og det kan nogle gange komme i konflikt med det potentiale, vi ser i eleven. I forvejen er det jo svært at være teenager,”

Foto: Team Succes

NORDEA
FONDEN

TEAM GREEN

Ombord på Lunden på vej hjem fra en overnatningstur på Vigelsø.

siger Torben Jakobsen og uddyber:

”Jeg håber på, at de oplevelser eleverne får i naturen gennem Team Green giver dem mulighed for, at sige til sig selv: Jeg har også en rolle at spille her i naturen som menneske. Jeg kan støtte op om nogle ting og se en mening og nogle sammenhænge. Naturen er et sted, jeg kan søge hen og måske få lidt ro.”

Netop dette syn på naturen som et rum til at koble fra i en stresset hverdag vækker genklang hos naturvejleder for Odense Fjord Kenn Øhlenschlæger Nielsen, der har været sammen med eleverne på blandt andet Vigelsø.

”De kommer ud og får en oplevelse af, at de kan bruge naturen til noget og får nogle ting på afstand og sat det hele lidt i perspektiv. Vi lever jo i en verden, hvor vi gerne vil have kontrol med alt, når man så oplever, at vi ikke kan kontrollere alt, så bliver det også lidt mere legitimt, at der er nogle af de andre dagligdags ting, som man måske slipper kontrollen lidt med,” siger Kenn Øhlenschlæger Nielsen.

Blandt eleverne, der tirsdag morgen i uge 7 steg om bord på den lille båd mod Vigelsø, var 17-årige Yasmin, der går i 1.g. Før Team Green havde Yasmin kun oplevet naturen ”hist og pist på ture sammen med min familie.”

Af de tre dages nærkontakt med den danske natur på Vigelsø står særligt en oplevelse skarpt for Yasmin:

”Vi blev bedt om at finde et sted i naturen, hvor vi kunne sætte os og reflektere. Jeg kravlede op i fugletårnet, der havde

en udsigt over hele øen. Det var mit sted, og jeg følte en form for frihed - uden stress, lektier, andre mennesker og elektronik,” siger hun.

Giv naturen plads i dit liv

For Kenn Øhlenschlæger Nielsen var der mange oplevelser fra turen til Vigelsø, der havde sat sig fast.

”En af de ting, jeg bed mærke i, var, at mange af eleverne aldrig havde været ude i naturen i mørke. På den første aften skulle eleverne finde vej med kompas og GPS. Det var overskyet først på aftenen, men som en af de sidste aktiviteter havde vi en sansepost, hvor de bare skulle lægge sig ned og kigge op i himlen. Lige så stille forsvandt skyerne faktisk, så det blev stjerneklart. Derefter gik vi videre til bålet og lavede pandekager og sad og hyggede. Da vi så kom tilbage til naturskolen, hvor vi skulle overnatte, var der flere af eleverne, der spurgte om de måtte gå ud igen og kigge på stjerner, for det havde de aldrig oplevet før,” fortæller han.

Det begrænsede kendskab til naturen gælder ifølge rektor Torben Jakobsen ikke kun de tosprogede elever:

”Der er generelt mange unge, der kunne have behov for at komme ud og se Danmark og opleve den danske natur. Aldrig har ungdommen rejst så meget rundt i hele verden som nu. Hvorimod den gamle telttur i lokalområdet eller fisketur er gået i glemmebogen - altså kend dit land. Du bor her i Danmark! Hvad er det egentlig for et land, og hvilke muligheder er der?”

For Yasmin er der ingen tvivl:

”Man burde fokusere mere på naturen som menneske. Manglen på natur og for meget elektronik ødelægger vores sociale adfærd.”

Friluftsliv i folkeskolen

Også i Odenses folkeskoler er der behov for at komme tættere på naturen. Ejerslykkeskolen i Odense har ca. 50 pct. tosprogede elever. Skolen har valgt at bruge naturaktiviteter som en dynamo i skolearbejdet. Det kommer til udtryk i en partnerskabsaftale mellem Ejerslykkeskolen og Fjordens Dag, som står for naturvejledning i området ved Odense Fjord.

Friluftsrådet har valgt Ejerslykkeskolen som en blandt 15 friluftsskoler.

Flere børn og unge skal ud i naturen, lave bål og fange fisk. Det mener Friluftsrådet, der har søsat et projekt med at udvikle såkaldte friluftsskoler, hvor friluftsliv og naturen skal på skoleske-maet

En friluftskole skal tage sine elever med ud i naturen og lære dem at lave mad af planter, bygge huler og tænde bål.

"- For os er det en mulighed for at få glade elever og bedre trivsel. De kan komme ud og få positive oplevelser med hinanden. Man kan bruge naturen til at sætte ord på det, man har lært i klasselokalet," siger Jan Beck-Larsen, der er skoleleder på Ejerslykkeskolen.

"Det glæder mig som Børn- og Ungerådmand, at Ejerslykkeskolen er blevet friluftsskole og eleverne derved kommer tættere på naturen og får mere undervisning, hvor friluftsliv er omdrejningspunktet.

Det er dejligt, at en skole i Odense kan være med til at gå forrest, når det kommer til friluftsliv. Det er vigtigt, at vores børn og unge lærer naturen at kende og får et forhold til den, så de ved, at den er vigtig at beskytte. I naturen kan man komme ud og bruge sine sanser, skabe nye sammenhold med sine klassekammerater og få oplevelser sammen. Projektet har derved både et alment og et grønt dannelsesaspekt." siger børn og ungerådmand, Susanne Crawley, (R).

Det overordnede mål med projektet er at skabe øget læring, trivsel og naturforståelse blandt elever i den danske grundskole.

Ejerslykkeskolen har forpligtet sig til at gøre udendørsaktiviteter til en større del af den understøttende undervisning, som er kommet efter folkeskolereformen. Blandt andet skal der oprettes valgfag i friluftsliv og afholdes en dag, hvor hele skolen tager på tur i naturen.

"Det er vigtigt, at eleverne får oplevelser som bliver en del af uddannelsen og som er koblet med undervisningen. Friluftsliv giver plads til forskellige styrker og fremmer trivsel, fordi det foregår i andre rammer end normalt. Rammer, hvor der er mindre fokus på konkurrence og karakterer", siger Jakob Arendrup Nielsen, der er leder på Friluftsrådets projekt Friluftsliv i skolen.

Foto: Team Succes

NORDEA
FONDEN

TEAM GREEN

Nye færdigheder giver nyt perspektiv.

Hjælp fra naturvejleder og grejbank

Ejerslykkeskolen starter med én klasse, som vil have ekstra fokus på friluftsliv. Men der bliver også oprettet valgfag og lavet fordybelsesdage, hvor alle eleverne på skolen kommer ud i naturen.

På landsplan bakker Friluftsrådet op om skolerne, men der er også behov for solid lokal bistand. For at Ejerslykkeskolen kan løfte opgaven optimalt hjælper Grejbank Fyn og Fjordens Dag med naturvejledning, kurser til lærere og pædagoger samt udstyr til aktiviteter i naturen.

Inden skoleårets start deltog alle skolens lærere og pædagoger i en inspirationsdag ved Grejbank Fyn. Skolen arrangerede selv, men lånte grej og undervisningsmaterialer fra grejbanken og naturvejlederen.

Om Fjordens Dag:

Fjordens Dag er et af Danmarks største friluftsansatte og afvikles hvert år den anden søndag i september med aktiviteter i hele området omkring Odense fjord. Arrangementet rummer aktiviteter inddelt i fire kategorier; kultur, natur, miljø og sundhed.

På Fjordens Dags sekretariat finder man også Grejbank Fyn samt Naturvejleder Rikke Molin. Rikke er ansat med støtte fra Friluftsrådet og de tre fjordkommuner: Odense, Nordfyn og Kerteminde kommune. Grejbanken udlåner friluftsliv udstyr til skoler og foreninger samt arrangerer kurser indenfor friluftsliv. Rikke arbejder blandt andet med naturvejledning til særlige grupper. Herunder voksne med handicap samt børn og unge af anden etnisk oprindelse end dansk. Desuden gives sparring og kurser indenfor udeskole i folkeskolen, samt kurser og sanketure i forbindelse med Vild Mad – spis naturen.

Fjordens Dag er fra 01.11.17 at finde på Skibhusvej 388 i Odense, den nu nedlagte Skibhussskole, hvorfra grejbanken og naturvejlederen ser frem til at kunne tilbyde kurser og støtte til en bred vifte af byens borgere og foreninger.

Fjordens Dag er forankret i UngOdense, ungdomsskolen i Odense Kommune.

Foto: Fjordens Dag

Med en kikkert kommer det hele tæt på.

Naturvejledning for indvandrerfamilier

Red Barnets Oplevelsesklub for flygtningefamilier i Odense har ved flere lejligheder fået naturvejledning på Vigelsø i Odense Fjord. Det var børnefamilier, som kom sejlen med Fjordbåden Svanen og fik en guidet tur med introduktion til øens natur, hvor der blev kigget på fugle fortalt om øens historie og smagt på de spiselige planter. Det var søde og interesserede deltagere, som fulgte med og involverede sig, men størst var begejstringen da de fra fugletårnet gennem disen kunne skimte boligblokkene i Vollsmose.

Partnerskabsaftale mellem Ejerslykkeskolen og Fjordens Dag/Grejbank Fyn

Formål: Partnerskabet er etableret for at styrke elevernes almene og miljømæssige dannelse, fremme deres læring og skabe sammenhold i klasserne.

1. Grejbanken adopterer en klasse: 7.B på Ejerslykkeskolen.
Dette indebærer at 7.B deltager med en aktivitet på Fjordens Dag.
Klassen får et gratis arrangement med Fjordens Dags naturvejleder.
Klassen får et gratis arrangement med grejbankens friluftvejleder.
Der arrangeres en tur for klassen til Naturskolen Vigelsø efter gældende takster.
2. Ejerslykkeskolen tegner et abonnement i Grejbank Fyn med ret til gratis lån af alt ledigt udstyr.
3. Lærere og pædagoger på skolen deltager i Grejbankens kurser. Sikker sejladskurser er gratis i skoleåret 2017/18.
4. Grejbanken yder sparring og udstyr til fælles Friluftvalgtag på tværs af folkeskoler.
5. Der afvikles en naturdag på Stige Ø for hele Ejerslykkeskolen. Med bistand fra naturvejleder og friluftvejleder.
6. Parterne samarbejder om generel sparring og udvikling af natur- og friluftaktiviteter i Odenses Folkeskoler.
Skolen informerer/sparrer Fjordens Dag /grejbanken om nye behov og muligheder i folkeskolen.
Grejbanken leverer ekspertise og sparring ift. friluftaktiviteter.
7. Skolen hjælper med kontakt til andre skoleledere, evt. deltagelse i skoleledermøde for at udbrede samarbejde til andre skole. Evt. afvikling af kurser eller inspirationsdage i akademiuge.

Foto: Hanne Sofie Schmidt

Æbler er ikke bare æbler. Elever fra Specialcenter Brændkjær var på Perlen, her fandt de ud af at æbler ikke smager ens, om det er spise eller mad-æbler. At der findes mange sorter, med både danske og udenlandske oprindelse. Stolte elever viser dagens produktion, som forøvrigt smagte fantastisk.

Naturvejledningens værdi for Kolding Kommune

Direkte naturoplevelser har stor betydning for udvikling af en lang række vigtige kompetencer for borgere i al almindelighed. I Kolding Kommune har vi gennem de seneste 27 år haft stort fokus på værdien af at give især børn og unge nære naturoplevelser. Hvordan skal et menneske forstå betydningen af at dyre- og plantearter uddør, som for eksempel den sibiriske tiger, hvis de ikke har oplevet et vildt dansk dyr tæt på kroppen?

Natur- og miljøforståelse er vigtige elementer i et menneskes udvikling. De yngste generationer kommer kun i begrænset omfang i naturen - faktisk kun 50% af det børn og unge kom i naturen i 70'erne og 80'erne. Derved går mange vigtige elementer i den almene dannelse

tabt, og flere generationer mister evnen til kritisk stillingtagen til væsentlige samfundsproblemer. Der er masser af forskning, der viser betydningen af at lære i forskellige læringsmiljøer og i selskab med autentiske fagpersoner. Her er naturvejledere en væsentlig brik i at understøtte udviklingen af børn og unges fysiske og mentale værktøjskasser. Tidligere generationer havde ofte naturkompetente personer i familien, eller familiens vennekreds. Men i takt med flytning fra land til by, digital udvikling og større fokus på andre områder, er en stadig større del af befolkningen ved at udvikle sig til en form for 'natur- og miljø analfabeter'. Derfor er det vigtigt, at kommunerne har en strategi for at sikre børn og unges adgang til direkte naturoplevelser.

I bogen "Naturen på recept" skriver Peter Geisling, at danskerne har en udtalt mangel på vitamin N – mangel på natur og oplevelser derude. Vi lever i en tid, hvor 10% af børnene aldrig har badet i havet. Det vil sige at rigtig mange danskere reelt ikke ved hvilken betydning ro og natur reelt har for den fysiske

Af Jørn Chemnitz Kristiansen, Naturfagskonsulent, Kolding Kommune

Foto: Hanne Sofie Schmidt

Elever fra Karen Blixen Skolen har emne om nedbrydning og nedbrydere. Her er de regnorme som er i fuld gang med at nedbryde naturens eget affald (æbler)

og mentale sundhed. Videnskaben har dokumenteret, at personer, der bor tæt på grønne områder har ikke bare bedre helbred, men også bedre mental sundhed, end personer der bor mere end en km fra grønne områder. I en tid hvor stress har udviklet sig til en folkesygdom, der rammer i alle aldre og samfundslag, er det vigtigt at kunne selvmedicinere sig med en ordentlig dosis N vitamin. Hvis den syge ikke har lært værdien af at færdes i naturen, om det er en park, et grønt område eller mere vild natur, er sandsynligheden for en længere vej til helbredelse og tilbagemenden til et normalt liv som samfundsborger desværre stor.

Kolding Naturskole – et omdrejningspunkt for naturvejledning

I Kolding Kommune var Naturskolen i mange år omdrejningspunkt for naturvejledningen, og målgruppen var skoleelever, lærere og skoleledere. Kommunen satsede stort og på et tidspunkt rådede Naturskolen over 5 fysiske faciliteter, hvor børn og unge i selskab med pædagogisk personale eller en naturvejleder lærte i det udendørs rum. Via efteruddannelse af pædagoger og lærere blev der systematisk opbygget kompetencer, der muliggjorde at børnene ofte fik muligheder for at forlade institutioner og klasseværelser. Vores koncept er, at lærerne er på kursus med deres elever, når de besøger en naturvejleder. Samtidig etablerede Naturskolen samarbejde med kulturinstitutioner, landbrug, ungdomsuddannelser, virksomheder og frivillige omkring udeskole og besøg i lokalområdet. På den måde var Kommunen godt rustet til skolereformen og de udfordringer, den ellers kunne medføre for det pædagogiske personale. Desværre viste det sig at reformen blev sammenkoblet med en ny arbejdstidsaf-

tale, der gjorde det vanskeligere for lærerne at tilrettelægge ekskursioner i naturen. Netop derfor er det vigtigt for kommunerne, at der findes kompetente fagpersoner, som kan planlægge læring i det udendørsrum, kan medbringe udstyr og stå for gennemførelsen af læringsaktiviteterne. Derved sikres, at eleverne rent faktisk kommer afsted og reformens intentioner opfyldes. Her er naturvejlederne igen en vigtig brik, som kan sikre, at så mange børn som muligt får mulighed for at udvikle naturfaglig dannelse gennem direkte naturoplevelser.

Naturvejledning for nye målgrupper

Gennem mange år var der ikke noget naturvejledningstilbud for andre grupper end børn og unge. Heldigvis tog de frivillige foreninger sig af opgaven, så andre grupper også kunne komme ud og få direkte naturoplevelser, få lært nye områder at kende og få tanket Vitamin N. I løbet af nulturnen besluttede kommunen at udvide naturvejledningstilbuddet, så der blev ansat en naturvejleder til at tage sig af de øvrige grupper af borgere og informere om kommunens forskellige tiltag og udvikling på natur- og miljøområdet. Markedsføring af kommunens indsats omkring natur- og miljø er meget vigtig, da det er nogle af de elementer nye borgere lægger vægt på, når der skal vælges bopæl

I mange år har vi været opmærksomme på, at personer med særlige behov i form af handicaps, diagnoser med mere har været et forsømt område. En institution for brugere med særlige behov tog det første skridt og fik efteruddannet en pædagog som naturvejleder. Han arbejdede specifikt med at få mere natur ind i brugerens liv. I dag fungerer en række af brugerne som skovhjælper og har en meningsfuld funktion for samfundet, samtidig med at de tanker rigeligt med Vitamin N.

I 2013 lykkedes det os ved hjælp af Friluftsrådet at finde midler til at ansætte en naturvejleder til den særligt tilrettelagte undervisning og senere også specialbørnehaverne. Indsatsen i forhold til netop denne målgruppe har været en stor succes. Mange af børnene har stort udbytte af at komme ud og udforske uderummet med en naturvejleder. Om-

rådet spænder over en række forskellige diagnoser og udfordringer, men fælles for dem alle er, at naturen bidrager med meget positivt i forhold til deres besøg på naturskolerne. Selv klasser fra skoler med socio-emotionelt udfordrede elever har dage, hvor der overhovedet ingen konflikter er. Vi har flere gange undret os over, at så velfungerende børn skal gå på specialskole, men når lærere og pædagoger leverer et billede af elevernes reaktioner på almindelige skoledage, så ser det helt anderledes ud.

Vi har udvidet naturvejledningstilbuddet til også at omfatte børn fra modtageklasser altså børn helt uden kendskab til vores kultur og natur. Intentionen er at gøre børnene fortrolige med naturen i Danmark. Vi kalder det naturintegration og arbejder meget med nysgerrighed, så vi kan fjerne angsten for det ukendte. Mange af børnene har en opfattelse af, at vores natur vrimer med store rovdyr og giftige slanger.

Konceptet med naturvejledning til specialskoler og specialcentre er gennemsyret af en stor grad af genkendelighed for eleverne. Det er den samme naturvejleder børnene møder hver gang. Nogle gange suppleret med en kollega, der kan hjælpe med noget fagspecifikt, men det er vigtigt med en høj grad af trykthed. De fleste elever fra den særligt tilrettelagte undervisning besøger skolehaven på en af Naturskolerne, hvor de følger årets gang i haven og oplever hele og sammenhængende processer. Sideløbende hermed er de også på ekskursioner til forskellige naturtyper, hvor de er med til at undersøge dyre- og planteliv og afprøver forskellige friluftaktiviteter.

Pædagogiske netværk i naturen og FN's verdensmål

Kommunens naturvejledere koordinerer desuden arbejdet i pædagogiske netværksgrupper med henholdsvis pædagoger fra daginstitutionerne, lærere fra folkeskolerne og lærere/pædagoger fra specialskoler og specialcentre. Vi afholder kurser og møder ca. 4-6 gange årligt, hvor det pædagogiske naturressource-personale opdateres på nye muligheder, afprøver aktiviteter eller udveksler erfaringer. Herved sikrer vi at initiativer og muligheder kommunikeres ud til kolleger, så institutioners og

skolers personale også i hverdagen får bedre muligheder for at komme ud med børn og unge.

I disse fora arbejder vi rigtig meget med at udbrede kendskabet til FN's 17 Verdensmål, som vi har gjort til omdrejningspunkt for Naturskolens arbejde. Mange kommuner står famlende overfor, hvordan kendskabet til Verdensmålene udbredes blandt borgerne. Kolding Kommune har indrettet en container med navnet Komtaineren, hvor borgerne kan møde Verdensmålene i praksis. Komtaineren placeres på steder, hvor bæredygtige indsatser foregår, og den er indrettet med udstillinger om de enkelte mål. I uge 45 placerer vi den i vores klimapark, hvor vi arbejder med Genplant Planeten.

Økonomi er ofte en begrænsende faktor i forhold til indkøb af relevant undersøgelsesudstyr med mere. Her kan kommunale naturvejledere hjælpe med opbygning af lokale grejbanker, hvorfra pædagogisk personale kan låne udstyr, som de ellers ikke havde adgang til.

Naturvejledning på tværs af forvaltningerne
Naturvejledere arbejder meget på tværs af forvaltninger og områder og får på den måde ofte karakter af blæksprutter eller katalysatorer for udviklingsprojekter. Kommuner kan få stor gavn af naturvejledernes overblik og netværk, når der skal udvikles nye initiativer på tværs af forvaltninger. I nogen sammenhænge kunne jeg ønske at placere naturvejledere tæt på udviklingsafdelinger i kommunerne.

Så alt i alt giver det rigtig god mening at kommunerne prioriterer naturvejledning højt. Der er tale om bløde værdier, men alene et øget fokus på den mentale sundhed og rehabilitering af syge via naturaktiviteter kan sikre solide besparelser på sundhedsområdet efterfølgende. Forebyggelse er altid billigere end helbredelse og naturvejledning er effektiv forebyggelse af rigtig mange ting og samtidig god profilering af kommuners indsatser. Børn, unge og natur er godt pressestof, så naturvejledere vil ofte være nogle af de mest presse omtalte og citerede medarbejdere i en kommune, så der ligger også en væsentlig strategisk pointe gemt her.

Foto: Melanie LaVilla Labial

Elever fra ordblinde klassen på rystesammentur på Perlen. En af samarbejdsvøelserne var at bygge bivuak. Efter instruktion i at lave besnøringer blev der knoklet løs og alle sov tørt - trods en del regn.

Natur- vejledning i Sønderborg Kommune

– et stærkt samarbejde

Naturvejleder Helle Tychsen Bojsen og Borgmester Erik Lauritzen. . .

”I en digital verden, hvor børn og voksne bruger mange af døgnets vågne timer foran en computerskærm, med en tablet i skødet eller med en telefon i hånden er Naturvejledningen et af de bedste vinduer ud til alle de oplevelser, der ligger derude og venter på os. Det er her både børn og voksne kan blive klogere på vores natur, få frisk luft, møde nye mennesker og nyde al den skønhed og de oplevelser som vores natur tilbyder os - uanset om vi tager ud for at opleve den om foråret, sommeren, efteråret eller vinteren. Naturvejlederne giver med deres fortælleglæde og entusiasme børn i alle aldre oplevelser en forståelse for vores natur – og en følelse af ansvar for naturen. Det er en vigtig opgave – og en opgave de løser på fineste vis.”

Borgmester Erik Lauritzen, Sønderborg Kommune.

Af Naturvejlederne i Sønderborg Kommune:
Helle Tychsen Bojsen
Irmelin Müller
Andreas Hermann
Jens Jørgensen
Rasmus Ladekjær Nielsen
Tobias Præstholt Ehmsen

Der er en lang tradition for naturvejledning i Sønderborg Kommune

Naturskolerne i Sønderborg Kommune startede i 1994 med den første naturvejleder og naturskole. I dag findes der 7 naturvejledere, 3 naturskoler, et Blå Flag Center, udebaser, udeskolerum samt masser af faciliteter til undervisning, publikum mm. Der laves naturvejledning til alle børnegrupper, voksne, udsatte, ældre, turister og til dem med særlige behov. Naturvejledningen er blevet en fast del af Sønderborg kommune og alle har mulighed for at komme med på tur.

Mange interessenter

Det er Sønderborg Kommune, der driver Naturskolerne i Sønderborg Kommune og finansierer driften. Kommu-

nen er dog ikke ene om driften. Der er således lavet en række samarbejdsaftaler med bl.a. Naturstyrelsen og Gråsten Landbrugsskole, som stiller arealer, lokaler, personaler mv. til rådighed. Det giver en variation, som styrker naturvejledningen både i forhold til de kompetencer og fysiske rammer der er til rådighed for naturvejlederne.

Organisering af Naturskolerne i Sønderborg Kommune

Naturskolerne i Sønderborg Kommune har en fælles bestyrelse, der udstikker retningslinjerne for naturskolernes arbejder. Bestyrelsen sidder for en fireårig valgperiode og følger kommunalvalget. Efter næste kommunalvalg den 21. november 2017 skal der sammensættes en ny bestyrelse.

I naturskolebestyrelsen sidder der tre folkevalgte, to skoleledere, en børnehaveleder, afdelingslederen for Vand og Naturafdelingen, skovrideren fra Naturstyrelsen Sønderjylland og forstanderen fra Gråsten Landbrugsskole. Naturvejlederne deltager i bestyrelsesmøderne, men har ikke stemmeret.

Naturvejledningens værdi for Sønderborg kommune

Formand for naturskolebestyrelsen, byrådsmedlem Anders Brandt (Ø) kommer her med sit syn på naturvejledningen i Sønderborg Kommune:

Naturfagsundervisningen er et vigtigt led i uddannelsen af arbejdskraft til vore store virksomheder. De har brug for medarbejdere med naturfaglig baggrund. Derfor er vores store virksomheder meget engagerede i at støtte op om kvaliteten i naturfagsundervisningen. Det er således en grundlæggende del af kommunens strategi at prioritere disse emner. Den høje prioritering af naturskolerne er også en følge af denne brede opbakning fra store virksomheder til naturfagsundervisningen.

Vores Naturskoler er kendt af mange borgere i kommunen. Mange borgere har oplevet naturen ved events arrangeret af Naturskolerne. Foran Rådhuset har vi et springvand og en sommerdag fyldte naturskolevejlederne salt i vandet. Borgerne og turister blev inviteret, og i saltvandet var der udsat krabber, ål, rødspætter mm. Vores kok fra Det Sønderjyske Hus stillede med faciliteter, så børn og voksne kunne smage på de dyr, der også kunne ses svømmende i springvandet. Den lokale fotohandler demonstrerede undervandsfotografering og deltagerne kunne få deres eget postkort med hjem med motiv af et dyr fra springvandet, som de selv havde taget. En af Byrådets prioriteringer er udvikling af turismen. Formidlingsopgaven ved Blå Flag er for nylig lagt ind under Naturskolerne. Arrangementet ved springvandet var også en del af Blå Flag.

Det afgørende element i Naturskolerne virke er de dygtige og dedikerede naturskolevejledere vi har ansat. Der er rift om at blive ansat ved Naturskolerne i Sønderborg. Disse dygtige folk indgår i et samarbejde med politikere, embeds-

Bestyrelsesformand Anders Brandt kigger på fisk

værket og det omkringliggende samfund. Når alle parter samarbejder dedikeret og bidrager på hver sin måde, så opnår vi gode resultater. At vi har en fantastisk natur lige uden for døren gør det lidt nemmere.”

Naturvejledernes rolle i kommunen

En væsentlig grund til at naturvejledningen i Sønderborg Kommune er en stor succes, er fordi naturvejlederne er alsidige og har mange forskellige kompetencer. I det følgende kommer der en kort beskrivelse af naturvejledernes mange arbejdsområder og snitflader rundt omkring i kommunen.

Naturvejledning til eleverne og børnehavebørnene

I Sønderborg kommune tilbydes folkeskolerne og børnehaverne ca. 460 besøg med en naturvejleder om året. Det kan være på en naturskole, i vores Haver til maver eller ude i den øvrige natur.

Alle besøg planlægges sammen med naturskolerne kontaktpersoner (en på hver folkeskole i kommunen), med børnehaverne eller med de enkelte lærere/

Faglig fordybelse i skoven

pædagoger som skal have deres klasser med på ture. Formålet med turene er at give den naturfaglige undervisning et løft, en praktisk vinkel og skal være med til at opnå folkeskolens fælles mål.

Man har i Sønderborg Kommune vedtaget en ”Grøn Læseplan”. Med den ønsker man at fremme de naturfaglige kompetencer i folkeskolen. Den tager udgangspunkt i formålene for folkeskolens naturvidenskabelige fag, og er dermed en styrkelse af den naturfaglige indsats. Naturskolerne er en del af denne indsats og er med i den Grønne Læseplan.

Folkeskolen

Skoleleder Trine Petersen, Kløver-skolen, udtaler følgende om naturvejledningen i kommunen:

”Vi går ind for naturvejledning- naturligvis!

I Sønderborg Kommune er vi så heldige at have Naturskolerne. Det betyder, at alle børn fra daginstitutionsalder til de forlader folkeskolen får kvalificeret og nuanceret viden om den natur vi bor midt i, hvordan vi kan bruge naturen hensigtsmæssigt, blive klogere på naturens kredsløb og bevare den fremadrettet.

De koordinerede tilbud, som naturvejlederne formidler til førskolebørn og skoleelever er et ”skoleeksempel” på, hvordan undervisning kan varieres med inddragelse af Hands-On, ud-af-huset aktiviteter foruden sammenhæng mellem teori og praksis.

Naturskolebesøg hænger sammen med forarbejde og efterbearbejdning ”hjemme”. På den måde sikrer naturvejledernes samarbejde med lærere og pæ-

dagoger, at tilbuddene ikke blot bliver enkeltstående gode oplevelser.

Naturvejlederne tilbyder også Åbent-Hus arrangementer, Blå-flag aktiviteter og kurser. Der er etableret materiale depoter, bygget shelters og anlagt naturlegepladser, som alle kan bruge uden vejledning. Vi har en enestående smuk natur, som både kan bruges rekreativt og gøre os klogere.

Så derfor går vi ind for naturvejledning – naturligvis”

Udeskole – Læring i virkeligheden

Udeskolelærer Nina Rosenkilde Hausmann Jessen beskriver her naturvejledernes rolle i forbindelse med udeskole på følgende måde:

”Naturskolerne i Sønderborg Kommune spiller en vigtig rolle i arbejdet med udeskole i Sønderborg Kommune.

De bidrager med naturfaglig ekspertise gennem samarbejde og kurser. Deres udgangspunkt, som skaber rammen om alle slags naturfaglige udeaktiviteter, åbnes for udeklasser fra de lokale skoler. Her kan undervises i alt fra avanceret vildmadlavning i veletablerede udekøkkener til rolig rejstrykning i vandkanten og undervisning i skovens træer og dyr.

Naturskolerne har tilmed etableret grejrum og temakasser med undervisningsmaterialer/ grej til gavn for udeskoleklasserne i kommunen

Det er på mange måder lettere at tydeliggøre og gøre emnerne i undervisningen mere spændende med de muligheder Naturskolerne giver – det bliver lettere at fange elevernes interesse og motivere dem til at gå i skole.”

Jord under neglene med Haver til Maver

Finn Bruncke, Pæd.Adm.Konsulent, Børn og Uddannelse, Sønderborg Kommune:

I 2016 etablerede man Haver til Maver i Sønderborg Kommune. Projektet tilbyder folkeskoleelever på fjerde årgang at komme et helt skoleår at dyrke deres egne grøntsager og efterfølgende fremstille mad af afgrøderne. I Haver til Maver er der ansat en naturvejleder, der giver eleverne en tværfaglig undervisning med udgangspunkt i fagenes mål.

Haver til Maver er blot ét af flere tiltag for at efterkomme en lokal politisk beslutning om at have særligt fokus på

skoleelevernes sundhed og trivsel. Både Sundhedsudvalget og Børne- og uddannelsesvalget står bag beslutningen om, at begrebet maddannelse får særlig interesse.

Skolereformen giver mere tid til at lære mere, herunder tid til at skolen kan åbne sig for verden uden for skolen gennem uformelle læringsmiljøer, så eleverne oplever sammenhængen mellem skoleverdenen og det omgivne samfund. Allerede fra starten blev det maksimale antal klasser tilmeldt, hvilket udgør tyve skoleklasser. Hver klasse er i haven otte gange over to skoleår. Gennem arbejdet sikres eleverne forståelse for, hvordan dyrkning og tilberedning af madvarer foregår og vil samtidig være løftestang til at skabe interesse for optimeret anvendelse af flere grøntsager i deres familiers madlavning og derved en sundere livsstil og mindre klimabelastning.

Førskolegruppen

Connie Buch, Dagtilbuds og Læringschef i forvaltningen for Børn og Uddannelse, Sønderborg Kommune:

I Sønderborg Kommunes daginstitutioner bliver der hver dag passet ca. 2700 børn i alderen 3-6 år. Vi har en naturvejleder ansat til at skabe og understøtte den læring, udvikling og forundring som vores pædagoger arbejder med til daglig. Naturvejlederens virke tager som udgangspunkt afsæt i institutionens enkelte læreplaner, og fungerer således rigtigt godt som en del af årets gang i institutionerne, hvor emner og temauger giver børnene mulighed for fordybelse og læring. Naturfænomener og biologi er ganske vist de primære fag som naturvejlederen tager sig af, men vi oplever mange fordele ved undervisning af børnene i det fri. Vi ser langt færre konflikter, glade og sunde børn som trives både som individer og i gode sociale relationer med resten af gruppen, en styrket motorisk udvikling ved bevægelse i det fri, samt en klar stimulation af børnenes naturlige lyst og interesse til at til egne sig viden om deres omverden.

Blå Flag Center Sønderborg og kommunens kystturisme

I Sønderborg kommune er der 209 km kyststrækning med en fantastisk kystna-

Under Spejdernes Lejr i sommers lavede naturvejlederne vandaktiviteter for en stor del af de 40.000 spejdere.

tur, og byrådet arbejder for at øge kystturismen i kommunen. De sidste par år har kommunen ønsket at styre og styrke kyst-, hav- og strandformidlingen og således har en naturvejleder fået til opgave at koordinere formidlingsopgaverne i forbindelse med Blå Flag for kommunens Vand og Naturafdeling. Det betyder at naturvejlederne står for ansættelsen af to naturformidlere, planlægningen af programmet og generelt står inde for kvaliteten af naturformidlingen.

Lokal planlægning

Naturvejlederne inddrages i arbejdet med forvaltningen og planlægningen på de kommunale naturarealer. Her kan naturvejlederne være bindeled mellem beskyttelsen og benyttelsen på naturarealer, som man ønsker at bevare og anvende. I sommers afholdte Sønderborg Kommune Danmarks historiens hidtil største fælles spejderlejr. Ca. 40.000 spejdere deltog på lejren og i løbet af lejren gæstede over 100.000 børn og voksne kommunens naturareal "Kær Vestermark" hvor spejderlejren blev afholdt.

Afdelingsleder Ebbe Enøe fra Sønderborg Kommunes afdeling for Vand og Natur giver her sit bud på hvorfor naturvejledning er vigtigt:

"Både politikere og forvaltning ser naturvejledning som det måske vigtigste middel til at sikre bred forståelse for na-

Naturvejleder Andreas Hermann byder velkommen til den årlige juletur.

tur- og miljølovgivningen. Dette område, som ofte opfattes som unødigt restriktivt og bøvlet, bliver først accepteret og loyalt efterlevet, når naturens sammenhænge bliver en del af den almene viden - og det sker nu en gang mest effektivt ved personlig overlevering i størrelsesforhold 1:1.

Derfor er naturvejledning så vigtig.”

Foreningen Als Stenrev

I Sønderborg Kommune har man ”Foreningen Als Stenrev”. Foreningens formål er at lave naturgenopretning i havet rundt om Als i form af gendannelse af stenrev, som næsten er forsvundet fra Danmark. Senest er det lykkedes at skaffe 10,4 mio. fra Velux Villum Fonden til et kæmpe stort stenrevsprojekt.

Som et led i formidlingen af foreningens projekter, sidder naturvejlederne med i foreningen og støtter op om formidlingen. Derudover laver naturvejlederne sammen med foreningen og dens medlemmer et årligt stort arrangement ”Revs dag”. Se mere på www.alsstenrev.dk

Offentlige arrangementer

Alle kommunes grønne organisationer udbyder hvert år et antal ture og arrangementer som har fokus på netop deres naturinteresse. Det kan være fugleture, fisketure, botaniktur osv. Det er naturvejledernes rolle at indsamle data, koordinere ture og datoer, så man kan lave en fælles naturkalender for alle naturarrangementer i Sønderborg Kommune. Denne kalender uddeles til alle naturin-

teresserede og er med til at holde fokus på naturen i kommunen.

Naturkalenderen indeholder offentlige ture, som er gratis og de største af arrangementerne giver over 4.000 gæster en naturoplevelse.

Sundhed og integration

Naturvejledernes kompetencer efterspørges også i helt andre dele af den kommunale forvaltning. Sundhedscenterets projektteam for sundhedsfremme og forebyggelse har brugt naturvejlederne til at kickstarte flere projekter omkring sund livsstil.

Her har naturvejlederne kunnet bidrage med spændende og engagerende kurser i sund og nærende madlavning på bål, hvor aktiviteterne omkring sankning af fødevarer og madlavning i det fri, i høj grad også binder kursusedtagerne sammen og giver dem en fællesskabsfølelse, som er til gavn for resten af kurset.

I samarbejde med Sønderborg Sundhed/Sund integration har naturvejlederne gennem en årrække bidraget til integrationsprocessen af nyankomne flygtninge.

På Naturskolerne hører flygtningene om skovens mange rekreative muligheder, de lærer om danske dyr, laver sund mad over bål fra Naturens spisekammer og drikker massevis af myntete af planter, de selv har plukket. Fysisk aktivitet i lokalområdet og sociale relationer er en vigtig del i integrationsprocessen.

Sæt naturvejledning på dagsordenen!

I vores dagligdag ser vi den glæde og læring unge som gamle, har ved at være på tur med en naturvejleder. Det vil vi gerne være med til at udbrede. I det ovenstående har vi, vores brugere og forvaltninger beskrevet hvordan naturvejledning bidrager positivt til Sønderborg Kommune. Naturvejlederne kan være med at løfte mange opgaver i kommunerne. Der er ikke kun én måde at gøre det på, men find den måde, der passer i den enkelte kommune. Derfor opfordrer vi alle kommuner til at sætte naturvejledning på dagsordenen og prioritere dette.

Naturvejledning på tværs af kommunens forvaltninger

Tønder kommune ønsker at udbygge samarbejdet omkring naturvejledning til nye faggrupper på tværs af kommunens forvaltningsområder.

Med naturvejledning på tværs af forvaltningerne, vil vi skabe mere livskvalitet hos befolkningen, hvor fokus på familiære relationer, sociale kompetencer og en aktiv livsstil er med til at øge sundhed og trivsel blandt borgerne. Naturen skal indgå som et aktivt element i behandling og forebyggelse af trivsel og sundhed.

Tanken om at så mange mennesker som muligt, kan få en eller anden form for oplevelse af et - helst flere - ophold i naturen, synes jeg lyder sympatisk. Interessant bliver det, når man som naturvejleder, får mulighed for at indgå i et samarbejde med udvalgte borgergrup-

per og i fællesskab snakke om og planlægge aktiviteter, der er målrettet lige netop en bestemt gruppe af mennesker. Min 'basecamp' er natur og miljø under teknisk forvaltning, og jeg har faktisk min egen stol, og deler skrivebord med et par vandløbsdrenge - det fungerer fint - det er her, jeg hører hjemme. Når det er sagt, så føler jeg mig som en slags "Naturens ambassadør", der kan dukke op på skolerne, i sundhedsafdelingen, ude på et plejehjem, på misbrugsentret eller på et asylcenter, undertiden også hos dagplejerne. Så det er det, jeg kalder et spændende arbejde, hvor naturen danner overskrift i en eller anden form eller sammenhæng.

Jeg vil her prøve at gi' nogle eksempler på aktiviteter vi i fællesskab gennemfører sammen med de forskellige grupper af mennesker, hvor naturen danner ramme for oplevelser, udfordringer og nye sociale relationer.

På tur med Asylcenter Syd

Den store bus rumler afsted ned af en mikroskopisk landevej i det sønderjyske. Passagerne er en skøn blanding af mennesker med vidt forskellig etnisk baggrund. Det er asylcenter syd der er på udflugt. For 5 minutter siden forlod

Af Hans Tonnesen,
naturvejleder i
Tønder Kommune

vi jernalderkrigernes skib: Nydambåden – et kig ind i Danmarks fortid og historie. Originalen blev fundet i Nydam mose og er nu udstillet på Gotthorp museum i Slesvig. Skibet var under klarlægning, og blev interesseret betragtet og undersøgt. Der blev snakket om forskellige bådbygger-traditioner fra deltagerens hjemlande og sammenlignet. Der blev også snakket om muligheden for en ro-tur i nærmeste fremtid.

Vi passerer en lille skov, hvor skovbunden er dækket af ramsløg. Bussen stopper og jeg henter et lille bundt af de vellugtene blade. Bladene bliver under vældig diskussion undersøgt, og i løbet af et splitsekund forsvandt halvdelen af bussen ud i dette løg-mekka. Især de afghanske familier var meget interesseret i ramsløgen – spændende. Her var et sundt supplement til deres retter til de næste 14 dage. Tror nok at den velkendte duft af hvidløg gjorde dem særlig nysgerrige.

Asylanterne er meget interesserede i de vilde spiselige planter i vores natur, og vil gerne stifte bekendtskab med, for

dem, nye spiselige planter. Det er interessant at betragte deres tilgang til naturen, hvor urter bliver undersøgt og smagt på. Vi får snakket om giftige planter og forvekslingsmuligheder.

Et syrisk par dækker fint op ved et bord/bænke sæt midt i en af Danmarks længste bøgeskove – Nørreskov som spejler sig i Lillebælt. Der kommer specialiteter fra deres hjemland på bordet. Gavmildt deler de ud af deres omhyggeligt tilberedte lækkerier – mad til alle. Deres økonomi taget i betragtning – en sympatisk gestus. Efter en gåtur i skoven, vender vi snuden hjemad. Et frisk pust fra dagligdagen på asylcentret er slut nu. Naturen taler samme sprog, uanset landet man befinder sig i. Oplevelser i naturen er med til at nedbryde sprogbarrieren, og skabe nye sociale netværk. Næste tur går til Vadehavet og marsken.

Naturvejledning på ældreområdet:

Naturoplevelser har en meget gunstig indvirkning på de ældres velbefindende, både når det gælder den mentale del, hvor alle sanser bliver udfordret, samt når det gælder den fysiske del, hvor bevægeapparatet bliver aktiveret.

Jeg har sammen med plejepersonalet, udarbejdet en aktivitetskalender, hvori kommunens forskellige plejehjem, på skift inviterer hinanden til forskellige aktiviteter. Herved kan de forskellige indretninger på plejehjemmene udnyttes optimalt – det kan være et bålsted, en krolf-bane eller en sansehøve - eller måske aftales der et mødested ude i naturen. Vi kalder det for naturstafet. Første gang naturstafetten blev introduceret var på det innovative Dalsmark plejehjem, hvor der er ansat naturvejleder, som dagligt arbejder for, gennem naturformidling at højne de ældres livskvalitet.

Der blev afholdt et stort naturstafetarrangement på Leos plejecenter i Tønder i maj måned. Alle plejecentre fra Tønder Kommune, samt Dalsmark Plejehjem var repræsenteret på denne store dag. Der blev bagt pandekager med alverdens spændende fyld, og drukket spandevs af kaffe. Gamle bekendtskaber blev frisket op, og nye blev stiftet. Der blev lavet aftaler om et snarligt gensyn. Ideen med naturstafetten har nu

bredt sig fra den sønderjyske østkyst til vestkysten. Håbet er at naturvejledning for de ældre mennesker må sprede sig til resten af landet – alle ældre og sårbare mennesker skal have mulighed for kvalitetstid i naturen.

Næste naturstafet møde blev aftalt til at foregå på Bredebro plejehjem – det glæder vi os til.

Kribble krabble i skovbunden

Daglejemødrene ankommer i fin stil til den lille skov ved Skærbæk – Daglejemoderen fra Brøns har smidt jakken – det er hårdt arbejde at cykle de ca. 7 km fra Brøns til Skærbæk på Christiana-cykel med 4 dagplejeunger på ladet.

Vi skal på opdagelses tur i skoven, hvor fokus er rettet mod skovens små indbyggere. Under visne blade og mørkede grene piller de små fingre, og skræmmer flere bænkebidere og et enkelt tusindben op fra deres gemmer. Interessant bliver det, da vi får transporteret smådyrene ned i en æske med lup på låget – smådyrene bliver pludselig til store farlige krapyler med kindbakker som monstre fra de værste alien-film. Dagens bedste fund blev en fin solbelyst myretue med høj aktivitet. Et utroligt mylder af arbejdsomme og flittige myrer, slæber på byggemateriale og forskellige fødeemner, for hele tiden at holde boet i god stand. Vi slutter turen af med fælles spisning på den store plæne midt i skoven. De store bestemmelsesdage er

bredt ud på plænen hvor nogle af de indfangede dyr bliver bestemt og sammenlignet.

Med skolebørn på Vaden

Et af de mest øde og spektakulære naturområder er aftalt som mødested for en 3. klasse fra en af Tønder Kommunes skoler. Vi befinder os nær den nordligste spids af Rømø - et uberørt og ensomt sted, hvor viber og kobbersnepper laver luftakrobatik, kalder deres skræmmekald og jager et par krager væk.

Den sidste kilometer skal bussen tilbagelægge på grusvej, og for enden kan den med hiv og slæb vende om, og efterlade læreren og eleverne i en næsten fremmed og mennesketom verden.

Forsigtigt kravler vi op til digekronen – en flok knortegæs går og græsser på det frodige tæppe af anelgræs. Nu går gæssene i fordragelighed sammen med fårene på marskens forland – snart går de sammen med Svalbards isbjørne langt mod nord.

Vi går i en halv time for at nå frem til 'basecamp'. Undervejs kommer vi forbi en lille sluse, hvor portene enten er lukkede eller står åbne – alt efter om det er ebbe eller flod. Endelig kommer vi frem til det planlagte sted, hvor vi stiller vores tasker og grej. Et fantastisk kultur/natur-område, hvor vaden myldrer med liv. Et stykke ude finder vi lange muslingebanker – og endnu længere ude, bag prilen (tidevandsstrømmen red.) ligger en flok sæler og soler sig.

Der bliver fanget krabber og gravet sandorm – muslinger og sneglehuse bliver undersøgt – der er et mylder af liv. Sammen oplever vi, hvordan tidevandet er på vej ind og oversvømmer vores fødder, og snart er de store tørlagte vader igen vanddækkede – månen trækker i vandet – svært at forstå. Vi går langsomt ind mod kysten mens rylerne flyver om ørene på os. Efter frokosten er der tid til at gå på opdagelse, enten alene eller i små grupper.

På tilbagevejen langs med digets yderside, holder vi øje med sluseportene og vandstanden – hvor meget har vandstanden ændret sig i løbet af de sidste fire timer? Et sidste farvel til Vadehavet inden børnene stiger på bussen – en fin dag fuld af gode oplevelser, som de kan tage med hjem i deres rygsæk.

Udover de nævnte eksempler bliver der gennemført naturvejledning for unge teamet under misbrugscentret, samt for de psykisk sårbare mennesker i Tønder kommune.

Foreningens leder - fortsat:

Der er ingen tvivl om at naturvejledningen kommer til at imødegå store ændringer de kommende år. På baggrund af de ændrede vilkår for udlodningsmidler ved vi allerede at der sker ændringer i forhold til de løntilskud der hidtil har fungeret som løftestænger for mange nye og spændende initiativer rundt i landet. Vi ved også at naturvejlederuddannelsen kun er sikret i sin nuværende form de kommende 3 år, hvor efter Friluftsrådet ikke længere kan understøtte den i sin nuværende form. Evalueringsrapporten slog fast, at uddannelsen – og miljøet omkring denne – er et af de stærkeste ”kit” i forhold til naturvejledernes fælles identitet og fællesskab. Vi skal derfor i de kommende år have fundet en måde hvorpå naturvejlederuddannelsen fortsat kan bibeholde sin berettigelse og kvalitet i et marked der efterhånden rummer en del tilsvarende paralleluddannelser.

I denne forbindelse hører vi meget gerne fra dig der måtte have ideer og lyst til at indgå i en strategisk arbejdsgruppe omkring uddannelsens fremtidsscenerier.

Som forening skal vi være åbne overfor nye samarbejdspartnere som friluftsledere, natur-og kulturformidlere m.m. Foreningen er allerede åben for alle faggrupper der arbejder med naturformidling, og under sloganet ”sammen er vi stærkest” vil bestyrelsen arbejde for at kendskabet hertil øges i forhold til nye målgrupper.

Til slut skal lyde en stor tak for den synlighed og indsats der vises i forhold til vores projekter. Såvel Krible Krable som Vild Mad kører for fuld skrue, og er i den grad med til at synliggøre naturvejledningen på landsplan – husk meget gerne uglelogoet i forbindelse med disse arrangementer hvor vi møder nye og spændende målgrupper. Er du løbet tør for logoer, eller kan du ikke finde dit badge, så har ugleshoppen altid friske på lager....

På gensyn derude

Peter Baloo Laurents
Formand

Krible Krable

Ansøg om en Krible Krable mini-biotop

Nu kan alle landets daginstitutioner og skoler ansøge om at blive de heldige modtagere af en gratis Krible Krable mini-biotop – ansøg senest d. 15. december 2017.

Mini-biotoperne skal være med til at tiltrække flere smådyr til legepladser og skolegårde, således at det bliver nemmere for børn og voksne at finde, iagttage og undersøge myldret af smådyr – lige uden for døren!

<http://natur-vejleder.dk/projekter/krible-krable/ansoeg-minibiotop-2018/>

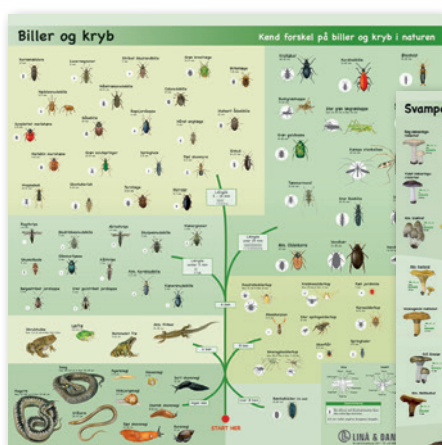
**NORDEA
FONDEN**
Vi støtter gode liv

BESTEMMELSESDUGE

I FORMAT 100x100 CM

Kom ud i felten med disse flotte bestemmelsesduge trykt på kraftig plast.
Velegnet til at tage med i felten til bestemmelse på stedet. Kan tørres ren med en fugtig klud.

TRÆER
Nr. 85083

BILLER OG KRYB
Nr. 85081

SVAMPE
Nr. 85084

Frit valg!

kun **399,-**

NYHED

SHOP
24/7
WWW.LINAA.DK

 LINÅ & DANFAUNA

LINÅ & DANFAUNA A/S · BERGSØESVEJ 11 · 8600 SILKEBORG · TLF. 8680 2666 · FIRMA@LINAA.DK · WWW.LINAA.DK

Alle priser er ekskl. moms. Der tages forbehold for prisændringer, trykfejl og eventuelle udsolgte varer.

NATURBUTIKKEN.DK

Al vores overskud går til naturbeskyttelse

Som naturvejleder får du 15% rabat i Naturbutikken. Vi har et stort udvalg af friluftsudstyr, og vi kan skaffe velegnet optik både til skoleklasser og arrangementer.

Naturbutikken | Vesterbrogade 138
1620 KBH V | TLF: 33 28 38 38

NYHED

Frederiksen[®]
Passion for science

AKVARIUM 11 L, STABELBART U. LÅG

Meget solidt plastakvarium, som kan stables. Udstyret med en praktisk bærekant, som gør det let at håndtere i felten, også når det er fyldt godt op. Leveres uden låg (findes på varenummer 761531). Ydre mål (L x B x H): 33 x 27 x 20 cm.

AKVARIUM

kr. **225,-**
Varenr: 761530

Alle priser er ekskl. moms

Frederiksen Scientific A/S · Viaduktvej 35 · DK-6870 Ølgod · Tel. +45 7524 4966 · Fax +45 7524 6282 · info@frederiksen.eu · www.frederiksen.eu

Kvalitetsudstyr til naturformidling

Scandidact

Biologi, natur og teknik

www.scandidact.dk • tlf. 4913 9333

Din naturvejleder kan ...

... bygge broer i lokalsamfund og byde nye danskere velkommen i det grønne.

Naturvejlederne kan mere end du tror. De er eksperter i at formidle naturen og alle naturens kvaliteter til børn, unge og ældre. De ved hvordan mennesker får mest mulig glæde af naturen, og de ved hvilken fantastisk ramme naturen kan være for menneskers samvær, personlig udvikling, fysisk aktivitet, ro og fordybelse. Brug en naturvejleder til at bygge bro i lokalsamfund, til at åbne selv de mindste børns øjne for den natur, der omgiver dem, til at give udsatte borgere et frisk pust og ny livskvalitet.

Du kan få din helt egen ...

www.friluftsradet.dk/naturvejleder

Friluftsrådet